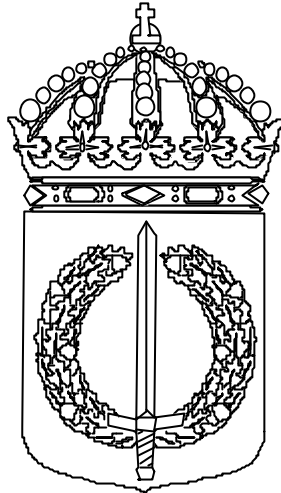

Datum
01-05-08

Beteckning
19100:1002 .
Ex ____ ( )

FÖRSVARSHÖGSKOLAN

C-UPPSATS

<i>Författare</i> Mj Per Klingvall	<i>Förband</i> P 10	<i>Kurs</i> Ch P 99-01
<i>FHS handledare</i> Lars Nicander och Bertil Wennerholm		
<i>Uppdragsgivare</i> FHS	<i>Beteckning</i> 19100:1002	<i>Kontaktman</i>
Informationsoperationer vid fredsfrämjande insatser - Svensk förmåga eller oförmåga?		
<p>Uppsatsen behandlar översiktligt den svenska försvarsmaktens förmåga till informationsoperationer (IO) vid en internationell insats, nu och i framtiden.</p> <p>Syftet med uppsatsen är att bringa kunskap om vilka behov och förmågor som finns inom området informationsoperationer, framförallt kopplat till områdena ledning och fredsfrämjande insatser. Inledningsvis utforskas och beskrivs översiktligt begreppet IO, därefter utforskas vilka svenska förmågor som finns eller är planerade/beslutade. I nästa avsnitt utforskas FN och dess roll i samband med IO vid internationella insatser Avslutningsvis diskuteras svenskt deltagande i framtida internationella insatser kopplat till IO. I samband med den avslutande diskussionen föreslås vilka IO-förmågor Sverige bör ha vid internationella insatser.</p> <p>I uppsatsen har en utvecklad, kvalitativ, hermeneutisk metod använts, Metoden har inneburit kvalitativ analys av texter och intervjumaterial. Det vetenskapliga tillvägagångssättet har bestått av analys, faktainsamling, bearbetning med kvalitativ analys och komparation samt syntes.</p> <p>Uppsatsen pekar på att det i dagsläget finns delförmågor inom området IO men att vi saknar en övergripande strategisk och operativ ledning inom området. Det finns f.n. ingen ledningsorganisation eller doktrin som styr verksamheten. Området är under utveckling men det finns brister i balansen mellan förmågor och vilja/ambition. Uppsatsen redovisar också behovet av förmågor inom området vid internationella insatser.</p> <p>Nyckelord: Informationsoperationer, informationskrigföring, fredsfrämjande insatser.</p>		

Datum
01-05-08

Beteckning
19100:1002 .
Ex ____ ( )

1. Inledning	3
2.1 Bakgrund.....	3
2.2 Syfte.....	4
2.3 Problemformulering.....	5
2.4 Nyckelord.....	6
2.5 Avgränsningar och antaganden.....	7
2.6 Teorianknytning.....	9
2.7 Metodbeskrivning.....	10
2.7.1 Validitet och reliabilitet.....	14
2.8 Diskussion av källmaterialet.....	15
2.9 Forskningsläge.....	17
3 Informationsoperationer som begrepp	18
3.1 Informationsoperationer -- NATO-begrepp.....	18
3.2 Informationsoperationer -- svenska begrepp.....	18
3.3 Jämförelse mellan svenska begrepp och NATO-begrepp.....	21
3.4 Delområden inom området informationsoperationer.....	22
3.5 Målgrupper.....	26
3.6 Slutsatser.....	28
4 Förmågor inom området informationsoperationer	30
4.1 Svenska förmågor.....	30
4.1.1 Allmänt.....	30
4.2 Befintliga förmågor.....	32
4.2.1 Övergripande ledning och styrning.....	32
4.2.2 Perceptionsstyrning.....	34
4.2.3 Ledningskrigföring.....	35
4.2.4 Informationssäkring och Underrättelsetjänst.....	36
4.3 Svenska beslutade och planerade förmågor.....	36
4.3.1 Övergripande ledning och styrning.....	36
4.3.2 Perceptionsstyrning.....	38
4.3.3 Ledningskrigföring.....	39
4.3.4 Informationssäkring och underrättelsetjänst.....	39
4.4 Olika EU länders förmågor.....	40
4.4.1 Övergripande ledning och styrning.....	40
4.4.2 Perceptionsstyrning.....	40
4.4.3 Ledningskrigföring samt informationssäkring och underrättelsetjänst.....	41
4.5 Slutsatser.....	42
5 Internationella fredsfrämjande insatser och IO	44
5.1 FN och dess roll.....	44
5.1.1 FN-stadgan.....	45
5.1.2 Informationsoperationer under FN-mandat.....	46
5.1.3 Svenskt deltagande i operationer under FN-mandat.....	48
5.2 Slutsatser.....	48
6 Framtiden och möjliga svenska förmågor	49
6.1 Internationella operationer i framtiden.....	49
6.2 IO-hot mot internationella insatser.....	51
6.3 Utveckling inom området IO.....	52
6.4 Försvarsmakten och Framtiden.....	53
6.5 Politisk vilja.....	56

6.6	Slutsatser.....	59
7	Slutsatser.....	60
7.1	Jämförelse med uppsatsen Informationsoperationer – En möjlighet för Sverige.....	60
7.2	Avslutande diskussion.....	61
7.3	Slutsatser -- Svar på frågeställningen.....	64
7.4	Förslag på fortsatta studier.....	69
	Käll och litteraturförteckning	71

Bil 1	Abstract
Bil 2	Förkortningar/Begreppsförklaringar
Bil 3	Intervjufrågor

1. Inledning

2.1 Bakgrund

Sverige har under ett stort antal år och i samband med ett flertal insatser i internationella fredsfrämjande insatser under FN-mandat deltagit med trupp och förband. Det har även funnits tillfällen då vi låtit svenska förband ställas under Natoledning. Alla insatser har dock gjorts med ett FN-mandat som grund.

I december 1999 antog EU:s medlemsstater ett övergripande kapacitetsmål för den militära krishanteringsförmågan. Kapacitetsmålet kallas för Headline Goal och innebär att EU skall ha 60 000 soldater, cirka 350 flygplan och cirka 100 örlogsfartyg i beredskap för krishanteringssuppgifter från år 2003. De skall kunna sättas in inom 60 dagar och vara på plats minst ett år. Den tjugoförsta december 2000 beslutade regeringen att ställa ca 1900 man från alla tre försvarsgrenarna till förfogande för fredsfrämjande insatser. De omfattar bl.a. mekaniserade förband, ytstridsenheter och flygande spaningsförband.¹

För att kunna bestämma hur EU:s gemensamma styrkekatalog bör se ut har man utgått från tre principiella uppgifter, vilka alla kan placeras in på en skala av krishanteringssuppgifter. Dessa kallas Petersberguppgifterna.²

De tre Petersberguppgifterna är följande:

- Humanitära insatser, som innebär en mindre militär komponent som stödjer civila organisationer i deras arbete.
- Fredsbevarande insatser för att t.ex. förebygga kriser som exempelvis har genomförts i Makedonien samt

---

¹ Regeringsbeslut 14, Fö 200/2839/SI

² Petersbergdeklarationen av den 19 juni 1992 avhandlar användandet av de militära enheterna från VEU:s medlemsstater för: humanitära insatser eller insatser för att evakuera medlemsstaternas medborgare, fredsbevarande insatser, och insatser av väpnade styrkor för krishantering, inklusive fredsskapande åtgärder.

- Krishanteringssuppgifter för militär styrka, vilken är den svåraste uppgiften, där EU-styrkan kan få använda militärt våld för att skilja de stridande parterna åt.

Internationellt sett har framförallt NATO använt sig av informationsoperationer (IO) för att stödja de internationella insatser där man deltagit. Exempelvis fanns det i Bosnien särskilt avdelade förband för att lösa dessa uppgifter. Samordning och ledning av dessa operationer skedde på den strategiska och operativa nivån.³

Av den svenska doktrinen, Joint Military Doctrine – Peace Support Operations (JMD) som styr verksamheten vid fredsfrämjande operationer, framgår att informationsoperationer skall vara en daglig, integrerad del av alla fredsfrämjande operationer och att psykologiska operationer kan vara en resurs i alla fredsfrämjande aktiviteter.⁴

Detta torde innebära att det finns möjlighet att använda sig av IO i alla uppgifter som framgår av Petersbergavtalet. Av det som uttryckts officiellt i pressmeddelanden om det svenska bidraget går det emellertid inte att utläsa att vi skall kunna bidra med någon förmåga till informationsoperationer inom ramen för EU:s krishanteringsförmåga.⁵ Hänsynen till hemmaopinionerna i respektive deltagarländer har medfört att strävan att vilja undvika förluster av människoliv, både bland egna soldater, bland motståndarna och civilbefolkningen, har ökat. Det innebär att det troligtvis kommer att ställas högre krav på IO-förmåga hos deltagarna i en insats.

2.2 Syfte

Det finns anledning att studera ovanstående ur ett flertal olika perspektiv. Har vi formulerat Joint Military Doctrine (JMD) utan att ha en förmåga att

---

³ Siegel Pascale Commbelles, *National Defence University, Target Bosnia: Integrating Information Activities in Peace Operations*, CCRP, 1998. S. 69

⁴ Försvarsmakten, Högkvarteret, *Joint Military Doctrine, Peace Support Operations*, Stockholm 1997, s.5-4 samt 5-6.

genomföra den? Har JMD samma definition på informationsoperationer än den som används i övrigt? Förlitar vi oss på att vi, avseende IO, samverkar med andra länder vid fredsbevarande insatser?

I uppsatsen har jag valt att lägga tyngdpunkten på att undersöka om Sverige, med de förmågor vi har idag och de förmågor vi har planerat att skaffa oss, har möjlighet att delta i en internationell insats med förmågor inom området informationsoperationer.

Eftersom området fortfarande till stor del är outforskat och i mycken ringa omfattning känt av flertalet officerare är syftet med min uppsats att bidra med kunskap inom området informationsoperationer. Uppsatsen vill bidra med kunskaper för att tydliggöra framförallt vilka behov och förmågor som finns kopplat till delområdena internationella insatser och ledning.

2.3 *Problemformulering*

Inom ramen för syftet med uppsatsen kommer jag att beskriva, vad informationsoperationer är, vilka förmågor till informationskrigföring Sverige har, och i framtiden planerar att ha, vid deltagande i internationella fredsfrämjande insatser under FN-mandat.

Jag avser även föreslå vilka förmågor, inom ramen för en tioårsperiod, den svenska försvarsmakten bör ha vid deltagande i internationella fredsfrämjande insatser under FN-mandat.

Bakgrunden och syftet med uppsatsen har lett fram till följande frågeställningar.

---

⁵ Information på FM hemsida, <http://www2.mil.se/index.php?c=news&id=1283>, 2001.02.11, 19.27.

Frågeställningar:

1. Vilka informationsoperationer är möjliga att genomföra vid internationella insatser under FN-mandat?
2. Vilka IO-förmågor har den svenska försvarsmakten idag och planerar att ha vid deltagande i internationella operationer under FN-mandat?
3. Vilka typer av fredsfrämjande åtgärder avser Sverige att delta i inom en tioårsperiod?
4. Vilka förmågor inom området IO bör en svensk försvarsmakt ha vid deltagande i internationella insatser under FN-mandat i framtiden?
5. Vilken överensstämmelse finns mellan begreppen i den svenska doktrinen JMD och de begrepp som beskrivs i nuvarande definitioner?

2.4 Nyckelord

Under denna rubrik förekommer endast tolkning av nyckelord som återfinns under metodbeskrivningen.

De nyckelord som inte tillhör metodbeskrivningen förklaras kortfattat under kapitel 3 samt i bilaga 2.

Beskriva innebär att teckna ner fakta och förhållanden.⁶

Diskutera innebär att beskriva ett problem från olika sidor tex. genom att behandla två olika motpoler eller resonera om olika faktorer/aspekter och deras inverkan på problemet. Även här skall förda resonemang motiveras.⁷

Hermeneutik innebär vetenskap om tolkning av texter.⁸

---

⁶ Lindgren Kurt-Rickhard, Strategiska institutionen, *Kompendium i strategi* 1998, FHS/SI, 1998-03-01, s 19

Deskriptiv innebär beskrivande.

Explorativ innebär utforskande.

Predikativ innebär förutsägande.⁹

Validitet innebär giltighet.

Reliabilitet innebär sannolikhet eller pålitlighet.

Syntes innebär sammanställning till något nytt.¹⁰

2.5 *Avgränsningar och antaganden*

Avgränsningar

Uppsatsen inriktas på att behandla militära informationsoperationer inom ramen för fredsfrämjande eller fredsframtvigande operationer.

Informationsoperationer är ett samlingsbegrepp med syfte att påverka information, samt informations och kommunikationssystem och omfattar allt ifrån civil verksamhet som t.ex. samverkan för att bygga upp ett land efter inbördeskrig, till fysisk förstöring av exempelvis telekommunikationstorn. Att avhandla allt detta i en C-uppsats med den tid som är till förfogande är inte rimligt. I uppsatsen kommer jag att prioritera området perceptionsstyrning¹¹ och de delar som påverkar en militär operation. Övriga delar inom området kommer att belysas översiktligt.

---

⁷ Ibid, s 19.

⁸ Svenska akademins ordlista (SAOL), se även Andersen Heine (red.), *Vetenskapsteori och metodlära*, Studentlitteratur, Lund 1994. s. 87

⁹ De tre begreppen ovan är hämtade från anteckningar från lektion av Fil.dr. Peter Mattson, FHS LI, vid föreläsning under metodikutbildning, jan 2001.

¹⁰ Svenska akademins ordlista (SAOL)

¹¹ Se s.26

I uppsatsen kommer jag även att begränsa mig till att diskutera internationella operationer under ett FN-mandat, som antingen är NATO- eller FN-ledda. Anledningen till avgränsningen är att även om vi deltagit under ledning av någon koalition såsom NATO, har vi aldrig genomfört några insatser utan att de har varit under ett FN-mandat. Det finns heller ingenting som tyder på att vi skulle frångå den principen.

Min ambition är att uppsatsen skall vara tillgänglig utan sekretessbegränsningar och kommer därför endast att använda och redovisa öppna källor. Med anledning av detta kommer uppsatsen inte, på något väsentligt sätt, ta upp delområdet underrättelsetjänst.

Det pågår inom ramen för NomenFM omarbetning av ett flertal begrepp som ligger inom uppsatsens område. Med anledning av detta kommer jag inte att ha möjlighet att i varje stycke använda mig av fastställda begrepp.

Utöver arbetet med NomenFM pågår ett arbete med ledningsöversyn i Försvarmakten. Inom ramen för detta arbete gör man även en översyn och anpassning av begrepp inom området informationsoperationer. Vid de tillfällen det inte går eller där förändringar har skett kommer jag att använda mig av de definitioner som HKV STRA använder då det är de som, inom Försvarmakten, är ansvariga för området IO.

Jag har valt att enbart ta upp ett fåtal EU-länders förmåga till informationsoperationer. De länder som tagits upp är de där jag kunnat ta del av information genom doktriner, egen erfarenhet eller genom svenskar som deltagit i kurser relaterade till IO. Jag har i uppsatsen inte lagt någon tonvikt på USA:s förmåga som enskilt land utan väljer istället NATO vid jämförelser eftersom det är inom ramen för NATO/EU vi kommer att genomföra internationella insatser.

Antaganden

Det folkrättsliga läget avseende IO är inte helt klart. Att själv försöka lösa ut detta skulle bli en alltför övermäktig uppgift. I uppsatsen kommer jag att nöja mig med att konstatera att vi skall följa de folkrättsliga bestämmelserna men avser inte att behandla vilka folkrättsliga lagar som styr detta.

En förutsättningen för uppsatsen är att den politiska viljan för deltagande i internationella insatser kvarstår. Utöver det som beskrivs under kapitel 5 kommer jag inte att spekulera i den framtida politiska viljan till deltagande i internationella operationer. Det innebär att jag inte kommer att belysa ett regimskifte där något parti som kommer i regeringsställning river upp det som idag genomförs. Sannolikheten för en förändring i politiken är inte trolig då det råder en bred samsyn i detta ärende.

2.6 Teorianknytning

Teorianknytningen har varit en stötesten i samband med uppsatsen. Vilken teorianknytning skall man välja när man skall genomföra en uppsats som till del är undersökande, men även har ambitionen att, utifrån de resultat som erhålls, föreslå olika förmågor. Utifrån tidigare uppsatser inom ämnet prövade jag ett antal olika teorianknytningar men fann att de inte passade denna uppsats. De var mer lämpade för statsvetenskapliga uppsatser¹². Utifrån diskussion med en representant från LI vid FHS¹³ har jag valt att betrakta uppsatsen utifrån ett forskningsperspektiv, där jag söker ny kunskap med stöd av den induktiva metoden. Med anledning av detta kommer uppsatsen inte att innehålla någon traditionell teorianknytning.

---

¹² Mj Frykholm Anders, Informationsoperationer En möjlighet för Sverige, Enskild uppsats, 19100: 6021, FHS, 2000 samt Mj Kurkiewicz Ulf, Informationsteknologins inverkan på svensk försvarspolitik, Enskild uppsats, 19100:6010, 2000.

¹³ Fil.dr. Peter Mattson, 2000.11.23.

2.7 *Metodbeskrivning*¹⁴

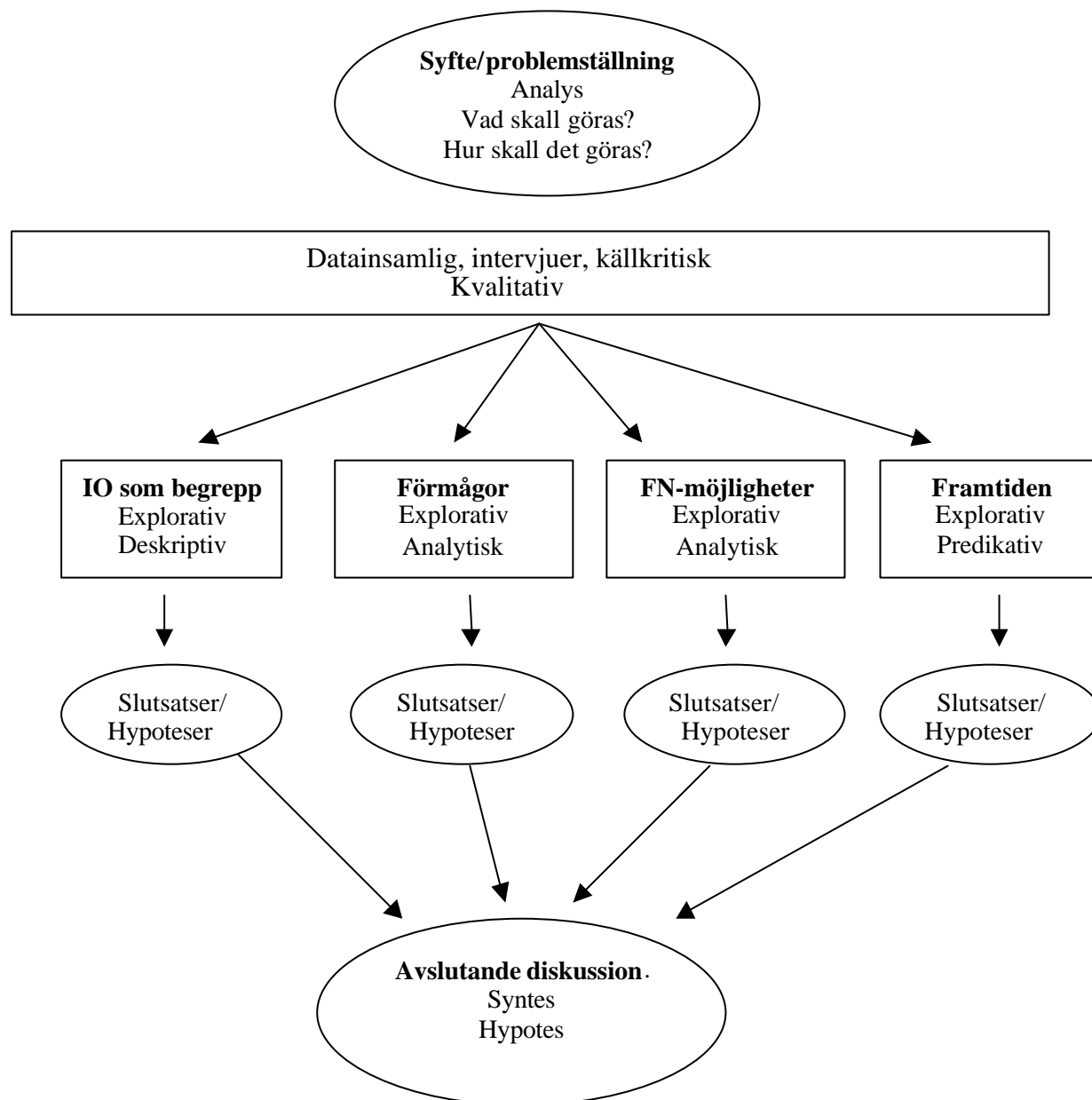
I denna uppsats är tanken att diskutera vilka förmågor till informationskrigföring Sverige har, och i framtiden planerar att ha, som kan användas vid deltagande i internationella fredsfrämjande insatser, samt att föreslå vilka förmågor Sverige, inom ramen för ett tioårsperspektiv, borde ha. Genom att studera enskilda händelser, i det här fallet litteratur och intervjuunderlag, och utifrån dem utveckla hypoteser som prövas i arbetet med uppsatsen är avsikten att få fram en övergripande hypotes.

Det finns ett flertal metoder som är möjliga att använda vid problemlösning. Exempel på sådana metoder är fallstudier, deskription och komparation. Fallstudier är en metod som är mycket intressant och väl skulle lämpat sig för denna uppsats men min bedömning är att den skulle ta alldeles för lång tid i anspråk. Den deskriptiva metoden skulle inte kunna ge mig svar på framtida förmågor inom IO. Komparation kan hjälpa mig att ge svar på delar i min uppsats men är inte heltäckande.

Jag har valt använda en utvecklad, kvalitativ, hermeneutisk metod i denna uppsats och i samband med det har jag genomfört kvalitativ textanalys och kvalitativ analys av intervjumaterial. I uppsatsen finns komparativa inslag för att möjliggöra en analys av dagens förmågor i relation till de krav som ställs inom området samt för att kunna se tendenser i framtiden.

---

¹⁴ Om inget annat framgår har jag i detta avsnitt använt mig av Andersen Heine (red.), *Vetenskapsteori och metodlära*, Studentlitteratur, Lund 1994. s. 33-34, 118, 144, 148-149, 158-159.

Figur 1. Modell över metoden

Metoden är utvecklad från dels föreläsningar under metodutbildningen på FHS

ChP 99-01 samt från underlag i böckerna "Vetenskaplig metod" och

"Vetenskapsteori och metodlära"¹⁵

I den valda metoden har jag utgått ifrån följande:

1. Analys

¹⁵ Ejvegård Rolf, *Vetenskaplig metod*, Studentlitteratur, 1993, 1999, andra upplagan, Lund och Andersen Heine (red.), *Vetenskapsteori och metodlära*, Studentlitteratur, Lund 1994.

2. Faktadel/datainsamling
3. Bearbetning med kvalitativ analys och komparation
4. Syntes

Analys

För att komma fram till vad som är problemet har jag i analysdelen försökt utröna ”Vad skall göras?” och ”Hur skall det göras?”

I den här delen har problematiken inledningsvis handlat om ämnet som sådant. Jag har ett intresse för både internationell verksamhet och verksamhet som syftar till påverkan av varseblivning hos människor. Under strategiutbildningen på FHS diskuterades EU:s nya krishanteringsförmåga men det framkom inget huruvida Sverige i samband med detta skulle kunna bidra med förmågor inom området informationsoperationer. Utifrån detta beslöt jag mig för att undersöka om FM inte avsåg delta med förmågor inom detta område beroende på oförmåga eller om man inte hade insett behovet av IO. Efter ämnesbeslutet inträdde en idégenereringsfas som syftade till att klarlägga problemet och problemformuleringen. Problemformuleringen har utvecklats efter hand och i dialog med handledare. I dialogen har också diskuterats avgränsningar och eventuella antaganden.

Uppsatsen är i den första delen i huvudsak explorativ/deskriptiv, för att belysa grundläggande begrepp: ”Vad är informationsoperationer” och ”vilka delområden består den av”.

Den andra delen är i huvudsak explorativ/analytisk för att se vilka förmågor Sverige har, och planerar att ha, inom området.

Den tredje delen är explorativ/analytisk för att utröna vilka möjligheter som FN-mandat ger en operation.

Den fjärde delen är predikativ och försöker beskriva vad framtiden för internationella insatser, svensk förmåga inom uppsatsens område och IO innebär.

Faktadel/datainsamling

Faktadelen har inledningsvis bestått av faktainsamling genom att söka efter dokument, litteratur och studier som har anknytning till ämnet för att klarlägga områdets omfattning. Sökning har skett på bibliotek, i arkiv, databaser på internet samt inläsning av litteratur. Därefter har sökning skett mer målinriktat på litteratur, dokument mm som haft direkt bäring på ämnet. I samband med inläsning har jag också genomfört en källkritisk granskning av det jag funnit. För att belysa framtiden har jag sökt dokument som visar viljeinriktningen hos både FM och regeringen vad det gäller detta område. Som underlag har använts PerP 1999-2000, 2000-01 samt regleringsbrev och betänkanden från försvarskommittén.

För att bredda materialet och se tendenser inför diskussionen har jag genomfört flera intervjuer. De intervjuade är i huvudsak hämtade från FM och är företrädare inom området. Intervjufrågorna har i huvudsakligen använts vid diskussion om förmågor. De personer som jag intervjuat har jag identifierat med hjälp av mina handledare samt Åsa Warg vid HKV STRA INRI.¹⁶

Bearbetning med kvalitativ analys och komparation

Underlaget från intervjuer och litteraturstudier har bearbetats för att kunna dra slutsatser mot de frågor jag ställt. Det har inneburit att jag bl.a. har jämfört den svenska doktrinen Joint Military Doctrine, Peace Support Operations (JMD) med de förmågor som jag uppfattar att vi har. Komparationen har syftat till att undersöka om det finns balans mellan uppgifter/ambitioner och resurser samt om begreppsapparaten överensstämmer med nuvarande definition.

---

¹⁶ Inriktningsavdelningen vid strategiledningen på högkvarteret.

De uppgifter som framkommit om FM inriktningen för framtiden har använts till att jämföras med de planerade eller beslutade förmågorna inom IO.

Komparationen har syftat till att undersöka vilket vägval som FM avser göra inom området. Slutligen har jag jämfört andra länders förmågor med våra för att se vilka förmågor som används i internationell miljö. Tillsammans med de andra uppgifterna har detta legat till grund för syntesen och att verifiera hypotesen. I syntesen har även gjorts en jämförelse med en tidigare uppsats¹⁷ inom forskningsområdet som syftat till att se tendenser inom området för att belysa utvecklingen inom området.

Syntes

Syntesen sammanfattar resultatet av uppsatsen. Här framgår svaren på uppsatsens frågor samt min egen uppfattning och vad de grundar sig på.

2.7.1 Validitet och reliabilitet

För att validera litteraturunderlaget har jag sökt på internet och samtalat med mina handledare för att bilda mig en uppfattning om ämnesområdet och vilken litteratur som kan vara giltig för uppsatsen.

Det finns brister i det tillvägagångssättet eftersom jag kan bli styrd av både mina egna personliga intressen och handledarnas kunskaper och intressen. De språkliga begränsningarna har också påverkat underlaget eftersom i huvuddelen av all litteratur är på engelska eller svenska. För att validera litteraturunderlaget har jag sökt på internet och samtalat med mina handledare för att bilda mig en uppfattning om ämnesområdet och vilken litteratur som kan vara giltig för uppsatsen.

I avsnitten med att studera vilka förutsättningar som finns i framtiden och vilka förmågor som finns i utlandet har jag tvingats se ytligt på de områden som förekommer. Av tidsskäl har jag inte haft möjlighet att genomföra några närmare analyser eller studier utan förlitat mig på att de uppgifter som

---

¹⁷ Mj Frykholm Anders, *Informationsoperationer En möjlighet för Sverige*, Enskild uppsats, 19100: 6021, FHS,

förekommer i bl.a. PerP underlagen och vid intervjuerna varit riktiga. De överensstämmer dock med den allmänna bild man får när man följer debatter och artiklar i media.

Den interna validering som genomförts är att de intervjuade har fått svara på likadana frågor. Intervjun har genomförts så att den intervjuade själv fått svara på frågorna för att undvika att personen i fråga blir styrd. Under intervjun har jag fört egna anteckningar. Då det är svårt att få tillgång till dokument om andra länders förmågor har intervjuerna även kompletterat detta område. I samband med intervjuerna har jag också diskuterat uppsatsens område rent allmänt. För att verifiera uppgifterna har jag i ett senare skede återkommit till intervjupersonerna för att verifiera och komplettera data och hypoteser.

Det har inte genomförts någon extern validering av hypotesen. Den validering som genomförts är att handledare och intervjuade fått ta del av resultaten och fått möjlighet att lämna synpunkter. Genom att använda frågeformulär med identiska frågor möjliggörs dock en extern validering av resultaten. Att återkoppla resultatet till intervjuade har även förbättrat reliabiliteten.

Jag har i samband med intervjuer och övrigt följt de etiska regler som ges ut av Vetenskapsrådet genom att de intervjuade fått ta del av uppsatsen innan den slutfördes.¹⁸

2.8 *Diskussion av källmaterialet.*

Källorna till uppsatsen består av litteratur, rapporter, föreläsningar samt intervjuer med personer med kompetens inom området. De intervjuade har i huvudsak militär bakgrund då intentionen med uppsatsen är att belysa militära delar av IO inom internationella insatser.

2000.

¹⁸ Vetenskapsrådet, Etikregler, <http://www.hsfr.se/Kultur%20och%20samhalle/etikregler.htm>.

En del av materialet är hämtat från internet. Det finns en risk med att hämta material från internet eftersom det är svårt att verifiera riktigheten hos de dokument eller uppgifter som framgår där. För att minimera riskerna har jag endast hämtat material från officiella hemsidor som har knytning till andra länders försvarsmakter eller regeringar.

I källmaterialet återfinns ett antal svenska dokument med definition av olika begrepp.

Huvudstudie ledningskrigföring-slutrapport (öppen version)

Rapporten föreslår i sitt förslag till beslut att ett antal begrepp skall fastställas i NomenFM. De begrepp från rapporten som återfinns i denna uppsats härleds till detta förslag

Remiss NomenFM.¹⁹

NomenFM är den publikation som fastställer de begrepp som FM skall använda. Det är f.n. oklart när NomenFM fastställs

Nomen FP 2000:

Nomen FP 2000 används för att definiera begrepp som används vid arbetet med Försvarsplanen (FP). Nomen FP 2000 är fastställd, som bilaga 5 till FP 2000, 2000-07-07.

Eftersom NomenFM inte varit fastställd vid tiden för uppsatsens skrivande har jag som komplement fått använda dokumenten ovan. Eftersom det är HKV STRA som, inom försvarsmakten, bär ansvaret för frågor kring IO kommer jag i tveksamma fall stödja mig på deras tolkningar av begreppen inom området.

Det finns alltid en fara att använda muntliga källor då det ibland blir en gråzon mellan personligt tyckande, myndigheters officiella uppfattningar och mera vetenskapligt grundade uppfattningar. När det gäller det underlag jag fått från

---

¹⁹ Remiss Nomen FM, ,09 911:6653219, 1999-09-20.

de intervjuade har jag genom att låta dem besvara samma frågor försökt att eliminera risken med detta.

2.9 *Forskningsläge*

Under 2000 författades vid Försvarshögskolan (FHS) en Enskild Uppsats av Mj Anders Frykholm.²⁰ Han behandlar översiktligt huruvida IO är en möjlighet för Sveriges Försvarsmakt (FM) under nationella och internationella operationer. Syftet var inledningsvis att förklara vad IO är samt skillnader mellan några synsätt på dessa.

Därefter försöker Frykholm utröna vilka möjligheter/förmågor FM har att genomföra IO. Tyngdpunkten ligger på den nationella delen av området. De frågor som uppsatsen besvarade var:

- *Finns behov av förändrad syn inom FM vad gäller IO som en del i en nationell eller internationell operation?*
- *Hur kan Sverige använda IO inom ramen för nationella eller internationella operationer utan omfattande satsningar på nya ledningssystem mm?*

I den avslutande delen av uppsatsen kommer jag att göra en jämförelse för att se vilka förändringar som uppkommit sedan 2000.

---

²⁰ Mj Frykholm Anders, *Informationsoperationer En möjlighet för Sverige*, Enskild uppsats, 19100: 6021, FHS, 2000.

3 Informationsoperationer som begrepp

3.1 Informationsoperationer -- NATO-begrepp

NATO definitionen på informationsoperationer är: "Actions taken to influence decision makers in support of political and military objectives by affecting other's information and/or information systems while exploiting and protecting one's own information and/or information systems".²¹

Inom NATO ingår följande militära komponenter inom begreppet

Informationsoperationer:²²

- Physical Destruction (fysisk förstörelse)
- Electronic Warfare (elektronisk krigföring)
- Deception (vilsledning)
- Psychological Operations (psykologiska operationer)
- Operational Security (skydd mot informationsinhämtning)
- All-source Intelligence (underrättelsetjänst inklusive öppna källor)
- Communications and Information systems (sambands- och informationssystem)

Informationsoperationer skall planeras så tidigt som möjligt på Joint Force Commanders (JFC)²³ nivå och skall koordinera ledningskrigföring och informationsrelaterade aktiviteter.²⁴

3.2 Informationsoperationer -- svenska begrepp

I detta avsnitt redovisar jag definitioner som är hämtade från olika källor.

---

²¹ NATO MCM-069-98, May 1998, Egen översättning: "Åtgärder för att påverka beslutsfattare till stöd för politiska och militära mål genom att påverka andras information, informationsbaserade processer, ledningssystem och informationssystem samtidigt som egen information och egna informationssystem utnyttjas och/eller skyddas."

²² Försvarsmakten, Högkvarteret, Reserapport, bilaga 1, 01 8000:73783.

²³ Chef för en operativ försvarsgrensgemensam styrka inom NATO.

²⁴ NATO, ALLIED JOINT DOCTRINE AJP-01(A), s Sept 1998, s. 14-2 resp. 14-5-6.

”Informationsoperationer är riktade och samordnade åtgärder till stöd för egna politiska eller militära mål genom att påverka eller utnyttja motståndares eller annan utländsk aktörs information och/eller informationssystem. Det yttersta målet är att påverka det mänskliga beslutsfattandet. Informationsoperationer kan genomföras i såväl politiska, ekonomiska som militära sammanhang”.²⁵

I Remiss Nomen FM har lagts till ”Hänförs till strategisk nivå”.²⁶

Offensiva informationsoperationer

”Offensiva informationsoperationer är samlade och vanligen samordnade åtgärder i fred, kris och krig för att påverka en möjlig eller aktuell utländsk motståndares information, informations- och kommunikationssystem för att därigenom bland annat påverka dennes förmåga till rationellt beslutsfattande och därigenom gynna det egna syftet. Detta kan innefatta bland annat skydd mot informationsinhämtning, vilseledning, psykologiska operationer, telekrig, fysisk attack/förstöring, särskilda informationsoperationer och infologiska attacker mot kommunikation/informationssystem”.²⁷

Defensiva informationsoperationer

”Defensiva informationsoperationer omfattar den samlade och samordnade verksamheten avseende policy, operationer, personal och teknologi för att skydda och försvara information och informationssystem. Defensiva operationer genomförs genom informationssäkring, fysiskt skydd, skydd mot vilseledning, skydd mot informationsinhämtning, psykologiskt försvar, säkerhetsunderrättelsetjänst, telekrigsåtgärder och särskilda informationsoperationer”.²⁸

---

²⁵ Nomen FP 2000 som bilaga 5 till FP 2000, 2000-07-07.

²⁶ Remiss Nomen FM.

²⁷ Nomen FP 2000 som bilaga 5 till FP 2000, 2000-07-07.

²⁸ Ibid.

Joint Military Doctrine, Peace Support Operations (JMD)

I JMD förekommer ordet IO utan att det definieras. Utav de delområden som presenteras i JMD:

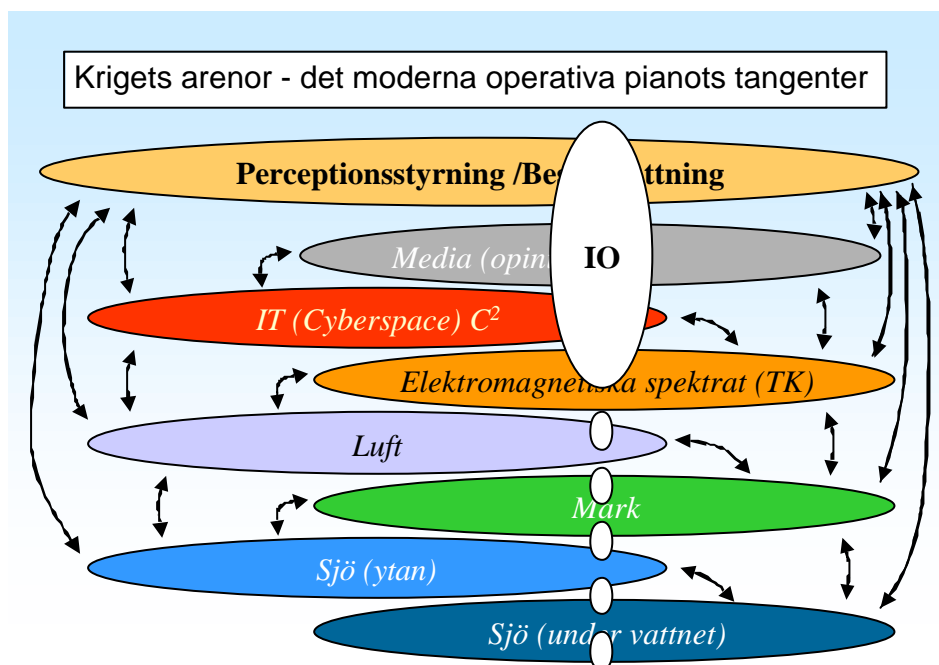
- Info
- CIMIC samt
- PSYOP

drar jag slutsatsen att JMD avhandlar perceptionsstyrning.²⁹

Informationskrigföring

”Informationskrigföring är informationsoperation som genomförs under kris och krig för att främja eller uppnå särskilda politiska och/eller militära mål gentemot en eller flera motståndare.³⁰ Det innehåller samma delområden som informationsoperationer”.

Figur 2 nedan är ett annat sätt att beskriva IO och dess roll.

Figur 2. Modell över tyngdpunkt vid informationsoperationer.³¹

²⁹ Se vidare om JMD s. 35.

³⁰ Försvarsmakten, Högkvarteret, *Huvudstudie ledningskrigföring-slutrapport* (öppen version), HKV. 21120:60831, 1999-01-27, s.27.

³¹ Försvarsmakten, Högkvarteret, Begreppen används av HKV STRA för beskrivning av IO.

Figuren visar att IO skär genom alla krigets arenor men har tyngdpunkten inom de fyra övre.

3.3 Jämförelse mellan svenska begrepp och NATO-begrepp.

I uppsatsen utgår jag framöver från den svenska definitionen på IO som framgår av Nomen FP 2000 som bilaga 5 till FP 2000, 2000-07-07.

JMD skrivning av IO betraktar jag som perceptionsstyrning.

För att se vilken överensstämmelse som finns mellan IO-definitionerna har jag gjort en jämförelse mellan svenska begrepp och NATO begrepp.

Tabell 1. Tabell över jämförelse mellan definitioner.

Jämförelse	Svensk definition	NATO-definition
Vem skall påverkas	Motståndare eller annan utländsk aktör. Det yttersta är att påverka beslutsfattande.	Beslutsfattare
Vad skall påverkas	Information och/eller informationssystem	Information, informationsbaserade processer, ledningssystem och informationssystem
Vad skall IO stödja.	Egna politiska eller militära mål	Politiska och militära mål
Offensiv/defensiv	Både offensiv och defensiv	Både offensiv och defensiv

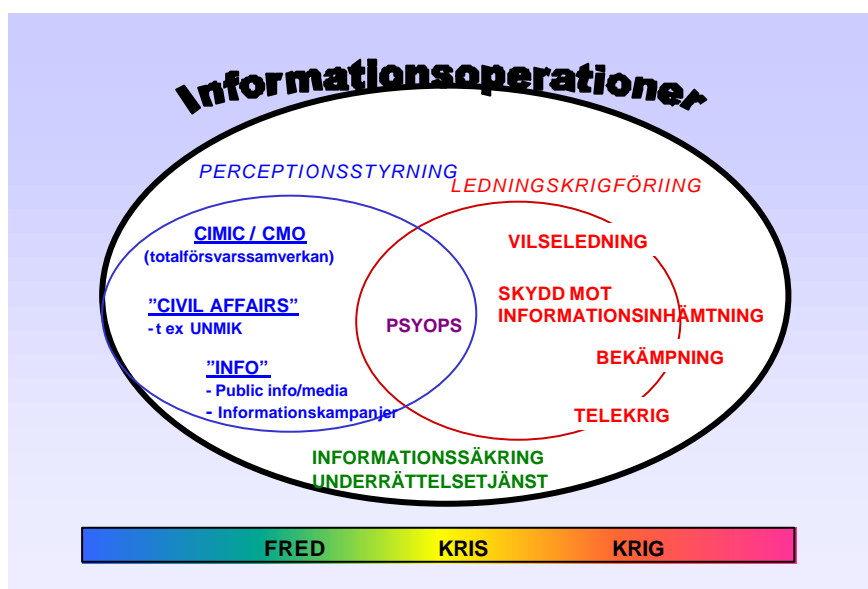
Det finns stora likheter mellan de båda definitionerna. De skillnader som föreligger har jag uppfattat som följande:

- NATO-definitionen är mer direkt inriktad på att påverka själva beslutsfattaren medan den svenska definitionen ser det mer som ett syfte att

påverka beslutsfattandet vilket jag tolkar som ett vidare begrepp än beslutsfattaren.

- NATO-definitionen har en vidare definition på vad som skall påverkas än den svenska.
- Den svenska modellen har sett det som viktigt att förtydliga att åtgärderna kan genomföras i politiska, ekonomiska som militära sammanhang. Dessutom påtalar remiss NomenFM att IO hänförs till den strategiska nivån.

3.4 Delområden inom området informationsoperationer

I modellen nedan redovisas exempel på delområden ingående i IO.³²

Figur 3. Modell över informationsoperationer och dess delområden

Av modellen framgår att informationsoperationer är ett samlingsbegrepp för olika delar av ledningskrigföring, perceptionsstyrning samt informationssäkring och underrättelsetjänst. Modellen är utvecklad efter en idé från en NATO-modell.

³² Försvarsmakten, Högkvarteret, Reserapport, bilaga 1, 01 8000:73783. 2001-02-26. Begreppen används av HKV STRA för beskrivning av IO.

Det finns en gråzon mellan ledningskrigföring och perceptionsstyrning där bl.a. psykologiska operationer ingår. Informationsoperationer bedrivs redan i fred och under kris.. Det som skiljer är de verktyg man använder under de olika skedena.

Perceptionsstyrning används i huvudsak inom fred och kris medan ledningskrigföring genomförs i kris och krig.

Inom de två huvudområdena perceptionsstyrning och ledningskrigföring finns ett antal delområden. Nedan följer en kort beskrivning med syfte att snarare förklara de olika områdena än att fastställa vad begreppen står för.

Perceptionsstyrning: ”Aktiviteter på strategisk/politisk nivå riktade mot främmande nation(er)s befolkning och beslutsfattare på alla nivåer i syfte att påverka känslor, avsikter och verklighetsbild, så att mållandets agerande och officiella inställning blir till förmån för avsändaren. Detta sker genom att selektiv information överförs eller hindras att nå målgruppen”.³³

CIMIC (Civil Military Co-operation): Samarbete mellan militära och civila myndigheter, organisationer m fl. Organisationerna kan vara både statliga (Governmental Organisations, GO) och icke-statliga (Non Governmental Organisations, NGO).

Civil affairs (CA): ”Avhandlar relationer mellan militära styrkor, civila myndigheter och lokalbefolkningen i ett operationsområde. Huvudsyftet med CA är att minimera lokalbefolkningens inverkan i den militära operationen och omvänt att minimera de militära effekterna på civila i området”.³⁴ Enligt den amerikanska doktrinen för informationsoperationer³⁵ kan det innebära uppgifter som normalt bedrivs av civil administration.

---

³³ Amerikansk definition hämtad ur: *Huvudstudie ledningskrigföring-slutrapport* (öppen version), s.14

³⁴ Stenström Paula, *SANNA MINA ORD - PSYKOLOGISKA OPERATIONER* Definitioner, synsätt och predikament, FOA-skrivelse till HKV (KRI LED) inom ramen för Ledningskrigföringsstudien (LKS) Dnr 99-H58-S, s. 42

³⁵ Department of Defence, Joint Publication.2001-04-05 http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp3_13.pdf, 2004-04-05.

Info: ”Informationstjänst handlar om att hålla allmänheten informerad. I JMD avser man den redan informerade publiken, den internationella opinionen och alltså inte enbart befolkningen i de länder där en fredsfrämjande operation bedrivs”.³⁶

PSYOPS: (Psykologiska operationer) ”Verksamhet som syftar till att påverka uppfattningar och attityder för att ytterst ändra beteendet hos motståndarens militära chefer och förband eller andra aktörer på ett för våra avsikter gynnsamt sätt. De kan indelas i stridsanknutna psykologiska aktiviteter och fredsfrämjande psykologiska aktiviteter.

Stridsanknutna psykologiska aktiviteter är utformade som en del av den militära operationen i fält. Syftet är att påverka motståndaren och civilbefolkningen i av motståndaren kontrollerat område inom stridsområdet, för att understödja de operativa och taktiska målen.

Fredsfrämjande psykologiska aktiviteter är en integrerad del av fredsfrämjande operationer utformade så att de främjar atmosfären och viljan till samarbete mellan parterna i konflikten och de civila i området, skyddar de egna styrkorna samt underlättar genomförandet av den fredsfrämjande operationen”.³⁷

PSYOP hamnar enligt modellen ovan i gränsskiktet mellan perceptionsstyrning och ledningskrigföring. Förenklat kan sägas att fredsfrämjande psykologiska aktiviteter ligger närmare perceptionsstyrning medan stridsanknutna psykologiska aktiviteter ligger närmare ledningskrigföring

Eftersom benämningen psykologiska operationer kan uppfattas som negativt använder man i samband med fredsfrämjande insatser benämningen

---

³⁶ Stenström Paula, *SANNA MINA ORD - PSYKOLOGISKA OPERATIONER* Definitioner, synsätt och predikament, FOA-skrivelse till HKV (KRI LED) inom ramen för Ledningskrigföringsstudien (LKS) Dnr 99-H58-S, s. 41.

³⁷ Huvudstudie ledningskrigföring-slutrapport (öppen version), s.27.

Information Support Operations i Storbritannien. I Tyskland används begreppet Operative Information för samma ändamål.

Ledningskrigföring: ”Militär verksamhet som syftar till att försämra motståndarens eller annan aktörs omvärldsuppfattning och nedsätta förmågan att utöva ledning. Består av ledningsbekämpning, vilseledning, psykologiska operationer och skydd mot informationsinhämtning”.³⁸

Vilseledning. ”Verksamhet som syftar till att påverka motståndaren eller annan aktörs omvärldsuppfattning för att få honom att disponera sina resurser på ett för våra avsikter gynnsamt sätt”.³⁹

Skydd mot informationsinhämtning: ”Kan också kallas underrättelseskydd och syftar till att skydda den egna operationen så att exempelvis principerna; målet med operationen, överraskning och initiativet möjliggörs”.⁴⁰

Bekämpning: Med bekämpning avses fysisk bekämpning av motståndaren eller annan aktörs lednings- och informationssystem.

Telekrig: ”Militär verksamhet som utnyttjar det elektromagnetiska spektrumet för att bekämpa, förvanska eller exploatera motparts inhämtning, bearbetning eller delgivning av information samt skydd mot för oss ogynnsamt utnyttjande av det elektromagnetiska spektrumet”.⁴¹

IT-krigföring: I modellen ovan förekommer inte ”Cyberspace” eller ”IT-världen” som ett eget område. I PerP 2000-01⁴² används begreppet ”Cyberspace”, i samband med information och informationssystem, som en av

---

³⁸ Remiss Nomen FM.

³⁹ Försvarmakten, Högkvarteret, *Huvudstudie ledningskrigföring-slutrapport* (öppen version), HKV 21120:60831, 1999-01-2,7 s.27.

⁴⁰ Mj Anders Frykholm, *Informationsoperationer En möjlighet för Sverige*, Enskild uppsats, 19100: 6021, FHS, 2000 s. 28.

⁴¹ Remiss Nomen FM, 1999-09-20, 09 911:66532.

⁴² Försvarmakten, HKV, *Försvarmaktsidé och Målbild*, Årsrapport från Perspektivplaneringen 2000-01, Bilaga 1 till skr: 23 210:621 44, 2001-02-26. s.24.

arenorna för informationsoperationer och informationskrigföring. Verktyg och metoder hämtas från ”IT-världen” och ”Cyberspace” för att uppnå syftena med IO och informationskrigföring. Dessa verktyg kan användas offensivt eller defensivt inom samtliga delområden samt inom fred, kris och krig.

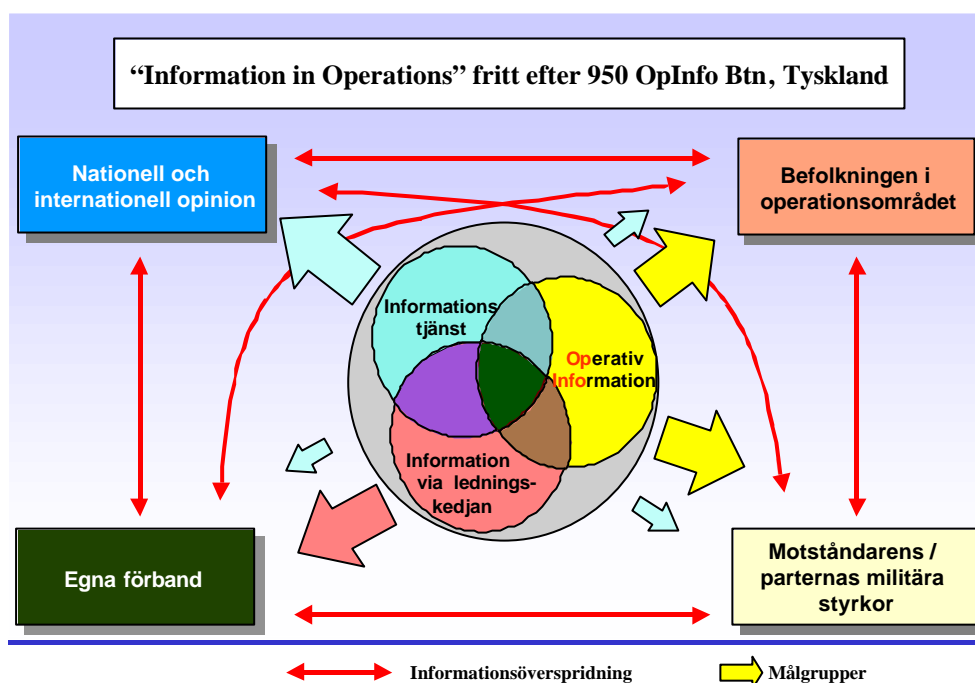
Nätverksattacker är exempel på offensiv verksamhet där man genom intrång i olika datasystem antingen försöker hämta, förvanska eller förstöra information. Informationssäkring och skydd av egna system är exempel på defensiv verksamhet.

Skydd mot informationsinhämtning: Verksamhet för att klarlägga, hindra och försvåra motståndarens eller annan aktörs möjlighet att inhämta information och tolka underrättelser, klargöra vilka egna aktiviteter som kan ge motståndaren eller annan aktör information/underrättelser samt hindra eller försvåra hans inhämtning av information om våra stridskrafter och avsikter.

3.5 Målgrupper

I samband med en internationell operation finns det behov att definiera vilka målgrupper som skall nå inom ramen för en informationsoperation. Exempel på målgrupper finns definierat i figur 4 på nästa sida .

Figur 4: Modell över målgrupper och informationsspridning.⁴³

Modellen visar fyra stycken målgrupper och dess inbördes relationer.

Den visar också vilken sorts information man vill nå ut med.

Målgrupperna man vill nå med information eller informationspåverkan är:

- Egen eller neutral befolkning vars vilja till att stödja en operation bl.a. påverkas av nationell och internationell press och media.
- Befolkning inom operationsområdet som man vill nå ut med information till i syfte att underlätta genomförandet av operationen samt öka skyddet för de egna förbanden.
- En motståndare eller olika forna motståndare som man vill påverka med information med för att underlätta genomförandet av operationen samt öka skyddet för de egna förbanden.
- De egna trupperna där man vill bibehålla motivation och viljan att genomföra operationen.

⁴³ Försvarsmakten, Högkvarteret, Reserapport, bilaga 1, 01 8000:73783, Idén till modellen är hämtad från PSYOP-kurs i Tyskland.

Av modellen kan man också sluta sig till att den information man vill ge till respektive målgrupp även ”spiller över” till övriga målgrupper vilket ger slutsatsen att information alltid måste vara samstämmig och sann.

Eftersom det, enligt den svenska definitionen, yttersta syftet med IO är att påverka beslutsfattande hör också politiker och andra beslutsfattare till de målgrupper som skall påverkas. Härvid är press och media kanaler för att nå ut med information/påverkan till världsoinionen.

3.6 Slutsatser

Området är begreppsmässigt fortfarande under utveckling. Begreppsapparaten är till viss del fortfarande under bearbetning i och med att NomenFM inte är fastställd. Begreppen tillhörande området IO är fortfarande okända för det stora flertalet officerare och övriga inom FM. Det fordras information, utbildning och övning för att nå ut med begreppsapparaten.

IO är ett mycket vitt samlingsbegrepp där allt från civil samverkan till fysisk förstörelse ingår. Det innebär att det kan vara svårt att uppfatta vad informationsoperationer egentligen är. Det avgörande, enligt min uppfattning, för att det skall hänföras till informationsoperationer är syftet med operationen. Syftar operationen till att påverka eller utnyttja motståndares eller annan utländsk aktörs information och/eller informationssystem är det en informationsoperation.

Det föreligger klara likheter mellan NATO-definitionen och den svenska definitionen. De skillnader som föreligger är inget som påverkar interoperabiliteten vid en fredsfrämjande insats.

Perceptionsstyrning är en direkt översättning från det engelska begreppet Perception Management (PM). Översättningen har blivit olyckligt formulerad då den tyder på att man skall kunna styra perceptionen eller varseblivningen vilket inte alls är säkert att det låter sig göras. Det borde heta

perceptionspåverkan d.v.s. åtgärder för att påverka varseblivningen och inte perceptionsstyrning vilket blivit fallet.

JMD har ett mycket begränsat synsätt som hänför sig till perceptionsstyrning.

4 Förmågor inom området informationsoperationer.

4.1 Svenska förmågor

4.1.1 Allmänt

Begreppet förmåga.

Efter att ha intervjuat ett flertal personer om svenska förmågor till informationsoperationer får jag en splittrad bild av området. Det beror bl.a. på olika tolkningar av begrepp och förmågor samt olika uppfattningar vad som skall kunnas för att bli en förmåga.

Ag Ledningsdoktrin gör följande definition: "Förmåga innebär kompetens jämte resurser i erforderlig mängd för att lösa given uppgift"⁴⁴. Ordet kompetens innebär erforderliga kunskaper och färdigheter som jämte tillgång på resurser i erforderlig kvantitet konstituerar en given förmåga. Eftersom Ag Ledningsdoktrin inte definierar vad resurser innebär för varje enskilt område behöver även ordet resurser definieras inom området informationsoperationer. Med resurser menar jag det som krävs för att kunna planera, genomföra och utvärdera en informationsoperation.

Med utgångspunkt från intervjuerna och litteraturen kan jag generellt konstatera att IO är en resurs på strategisk eller operativ nivå. De verktyg som används blir i det sammanhanget den taktik man använder. Detta innebär att den verksamhet som bedrivs kräver samordning på högsta nivå för att inte gå stick i stäv med politiska och övriga strategiska eller operativa mål. För att genomföra IO krävs alltså att operationerna bedrivs med styrning från högsta operativa eller militärstrategiska nivån.

För att underlätta styrning, precis som vid övrig operativ eller strategisk verksamhet, bör man ha en doktrin som styr verksamheten. I NATO är det The

---

⁴⁴ Nomen FP 2000 som bilaga 5 till FP 2000, 2000-07-07.

Military Committee (MC) som är ansvarig för NATO:s PSYOPS policy.⁴⁵ Av policyn framgår att standarder och procedurer bör utvecklas för att skapa interoperabilitet som stödjer Combined Joint Task Force-strukturen. (CJTF).⁴⁶ Den skall även möjliggöra integrering av olika nationella system. Det uppfattar jag som taktiska styrningar. Den taktik man väljer bör alltså, som övrig militär taktisk verksamhet, styras av taktiska reglementen,. Utöver kunskaper måste också de verktyg och den materiel som används vara känd av personalen som skall handha den, för att de inblandade skall anses vara kompetenta.

Utifrån detta resonemang drar jag följande slutsats.

För att ha en förmåga inom området IO krävs det att man minst har:

- Doktriner och taktik som styr och vägleder verksamheten,
- kunskaper, inom området, hos personalen,
- materiel som är lämpad för att lösa uppgifterna,
- färdigheter på den materiel som skall användas samt
- samordning och styrning på strategisk och operativ nivå.

Av resonemanget framkommer inte vilken kvalité som skall eftersträvas. Jag kommer, beroende på tidsbrist, inte att ha möjlighet att utveckla detta område i uppsatsen.

I uppsatsen tar jag upp användandet av IO i internationell tjänst. Utöver förmågorna enligt ovan tillkommer då förmåga till interoperabilitet. Interoperabilitet innebär att man kan verka tillsammans med andra förband och andra staber. Det ställer krav på att både materiel och personal fungerar tillsammans. Jag avser inte att gå in djupare i detta ämne men vill ändå ta upp behovet av att förstå varandra och varandras arbetssätt. Ett sätt är att, precis som nu genomförs på FHS, utbilda på NATO:s bedömandemetodik.

---

⁴⁵ Annex D i NATO PSYOPS Policy, MC 402.

⁴⁶ CJTF är det organisatoriska koncept som används vid upprättande av en multinationell försvarsgrensgemensam styrka för internationell insats.

4.2 Befintliga förmågor

4.2.1 Övergripande ledning och styrning

Inom Sverige bedrivs arbetet med IO enligt nedan.

På nationell nivå

- Ag IO - stöder regeringen, leds av Forsvarsdepartementet, deltagare departement, myndigheter och statliga verk. Inom Ag IO finns undergrupper från FM
- Sårbarhetsutredningen IT-säkerhetspolicy mm (avslutas maj-01)

Inom Forsvarsmakten m. fl.

- HKV STRA INRI leder, utvecklar och samordnar verksamheten.
- Informationssäkerhetsarbete bedrivs av MUST ITSA
- Underrättelseinhämtning MUST UND IW-grupp
- Utveckling av IT-säkerhetsförband påbörjas av KRI LED
- Utbildning i PSYOP inom Frivillig Befälsutbildning (FBU) 1 v varje år
- FoU-projekt inom FOA och FMV

Doktriner

Sverige har idag endast en övergripande doktrin där beteckningen informationsoperationer ingår. Det är Joint Military Doctrine, Peace Support Operations (JMD). JMD är en svensk doktrin, skriven på engelska, som ger riktlinjer för svenskt agerande i samband med fredsfrämjande insatser. I introduktionen står *"This publication sets forth doctrine to govern joint activities and performance of the Swedish Armed Forces in joint and combined PSO. It provides military guidance for preparations and conduct of joint and combined operations. It also gives an introduction to the complexity of PSO on Force level. The doctrine is relevant for current and foreseeable conflicts"*⁴⁷.

---

⁴⁷ Forsvarsmakten, Högkvarteret Joint Military Doctrine, Peace Support Operations, Stockholm 1997, s. V.

Den är tänkt att tillämpas på såväl strategisk, operativ som taktisk nivå för chefer och stabsofficerare. Den är även gjord för att kunna användas i utbildning.⁴⁸ I JMD beskrivs informationsoperationer och PSYOP som en naturlig och integrerad del av verksamheten. Skillnaden dem emellan är att IO genomförs dagligen medan PSYOP är en teknik som kan genomföras i kritiska situationer. PSYOP måste vara koordinerad från högsta nivån. I doktrinen görs ingen skillnad på om operationen är fredsbevarande eller fredsframtvängande. Skrivningen medger en tolkning mot i huvudsak fredsbevarande operationer då man talar om krav på opartiskhet och att skapa klimat för att stödja operationen.

De områden inom Informationsoperationer som presenteras i doktrinen är följande:

- Info
- CIMIC samt
- PSYOP

Begreppet Informationsoperationer på det sätt som det beskrivs i doktrinen stämmer inte överens med den definition som numera används i försvarsmakten. Begreppet är mera knutet till det brittiska "Information Support Operations" eller tyska "Operative Information". Detta beror på att doktrinen skrevs 1997 när inte nuvarande definition på IO fanns tillgänglig. I doktrinen beskrivs endast verksamhet som syftar till allmän information för den internationella opinionen och information inom operationsområdet till befolkningen och samhällsapparaten.⁴⁹ Det som beskrivs i JMD hänförs till perceptionsstyrning.

---

⁴⁸ "Guidance established in this publication applies to commanders and staffs on strategic, operational and tactical levels. As international operations are one of the Armed Forces main tasks the publication also applies to the officer training system at all level", Ibid, s. V.

⁴⁹ Ibid, S. 5-4.

4.2.2 Perceptionsstyrning

PSYOP

Området PSYOP ingår i både perceptionsstyrning och ledningskrigföring. Jag har i denna del av uppsatsen valt att beskriva delområdet PSYOP enbart under perceptionsstyrning eftersom tonvikten i uppsatsen ligger inom detta område.

Styrelsen för Psykologiskt Försvar (SPF) skall bl.a. stödja Regeringskansliet med underlag inom området informationsoperationer och har i uppdrag att studera defensiva psykologiska operationer. Inom SPF ser man som sin uppgift att verka för att adekvat och konkret information presenteras som motvikt till styrd och ”felaktig information”. SPF:s övergripande verksamhetsmål är att verka för: *”en snabb och korrekt nyhetsförmedling och en konkret och fullständig myndighetsinformation skall säkerställas genom en god och anpassningsbar informationsberedskap”*.⁵⁰

Vid de bataljoner som Sverige idag sätter upp för att delta i fredsfrämjande insatser finns ett befäl avdelat till PSYOP. Den personen som skall samarbeta med högre staber inom bl.a. PSYOP-området. Det bedrivs däremot ingen egen verksamhet utanför detta.⁵¹

Varje år genomförs en kurs i FBU:s (Förbundet för Frivillig befälsutbildning) regi i Falsterbo. Deltagarna ges en orienterande utbildning om PSYOP. Det finns ett fåtal officerare som deltagit i internationella kurser i PSYOP. Kurserna har genomförts i Tyskland och Storbritannien.⁵²

Sammanfattningsvis så finns det inom området PSYOP ingen komplett förmåga. Det saknas taktik eller doktrin för att planera, genomföra och utvärdera dessa typer av operationer. JMD ger inte tillräcklig vägledning på någon ledningsnivå. I PerP 2000-01 uttrycker FM det på följande sätt ” För

---

⁵⁰ Anteckningar från telefonintervju med Göran Stütz, SPF, 2001-03-15.

⁵¹ Anteckningar från intervju med Anders Johansson, FHS ICB, 2001-02-22.

⁵² Anteckningar från intervju med Henry Bengtsson, HKV INFO Plan, 2000-11-22.

*riktad information till parterna i ett konfliktområde har Försvarsmakten idag ingen organiserad förmåga”.*⁵³

För att kunna genomföra effektiva operationer inom PSYOP är min uppfattning att man inte bara kan ta ett antal människor med kunskaper. De behöver vägledas av en övergripande doktrin som styr verksamheten så att den sammanfaller med övriga operationer. Utöver detta måste även övning ske.

CIMIC

Inom området CIMIC har vi idag personal som deltagit i CIMIC-funktionen i olika internationella staber. Nationellt har vi stor erfarenhet av samarbete med olika myndigheter inom ramen för totalförsvaret. Det är kunskaper som jag bedömer som tillämpbara även i internationell tjänst.

Detta gäller även för Civil Affairs (CA) som är närbesläktat med CIMIC.

INFO

Försvarsmakten har informationsavdelningar och informationsansvariga officerare på centrala, regionala och lokala ledningsnivåer.

Handbok Informationstjänst (H INFO) styr informationsverksamheten.

Utöver detta har Försvarsmaktens Rekryteringscentrum (RekryC) förmåga inom området. Vid RekryC bedrivs förutom yrkesinformation också marknadsföring av FM yrken. Marknadsföring har likheter med PSYOP.

4.2.3 Ledningskrigföring.

Området ledningskrigföring är ett område som delvis är omgärdat av sekretess. Med anledning av detta blir beskrivningen av förmågorna som ingår under denna rubrik övergripande. Om inget annat sägs är uppgifterna hämtade från ledningskrigföringsstudien.⁵⁴ Det som tas upp härrör sig från delområdet telekrig.

---

⁵³ Försvarsmakten, HKV, *Försvarsmaktsidé och Målbild*, Årsrapport från Perspektivplaneringen 2000-01, Bilaga 1 till skr: 23 210:621 44, 2001-02-26. s.24.

⁵⁴ Huvudstudie ledningskrigföring-slutrapport (öppen version).

Styrande för telekrigföring är Försvarmaktens funktionsplan för telekrigföring.⁵⁵

Inom området telekrigföring finns det idag utbildade televapenkompanier som har viss förmåga till både offensiv och defensiv telekrigföring.

I de svenska bataljoner som finns i Kosovo återfinns en underrättelsepluton med viss telekrigföringsförmåga.

Förmågan till telekrigföring grundar sig i huvudsak på insatser mot militära organisationer med militär materiel.⁵⁶

4.2.4 Informationssäkring och Underrättelsetjänst

Eftersom även detta område till stor del omfattas av sekretess har jag valt att inte ta upp några förmågor inom detta område förutom att vi i vårt ledningssystem har förmåga att övervaka och rapportera.⁵⁷ Till området hör även Försvarets Radioanstalts (FRA) förmågor.

4.3 Svenska beslutade och planerade förmågor

4.3.1 Övergripande ledning och styrning

Det finns få dokument där det framgår beslut eller planer som beskriver utveckling av förmågor inom IO. Med anledning av detta kommer jag också att ta upp dokument där viljeinriktningar ingår. Att det finns få dokument som beskriver planering och beslut beror dels på att området som helhet är nytt och att det även finns ett mått av sekretess i samband med vissa delområden.

---

⁵⁵ Försvarmakten, Högkvarteret, *Försvarmaktens funktionsplan för telekrigföring*, del 1, 12 860:68453, 1999-08-04.

⁵⁶ Anteckningar från intervju med Per Nilsson HKV KRI LED, 2000-11-29.

⁵⁷ Anteckningar från intervju med Christer Holm, HKV MUST UND, 2001-02-06.

Perspektivplanering

Perspektivplaneringen (PerP) är en långsiktig försvarsplanering med en utblick om 10-20 år. Den består av årscyklar syftande till uppdatering av idébilder och målbild (20 resp. 10 år) samt en treårig plan för perspektivstudier

Syftet med perspektivplaneringen (PerP) är dessutom att tjäna som grund för en långsiktig inriktning av Försvarsmakten samt att vara ett underlag för politiska beslut. PerP bedrivs som en kontinuerlig process med en årlig avrapportering.

Perspektivplaneringen 99-00

I årsrapporten från PerP 1999-2000 är målbilden 2010, idébild 4

”Internationella insatser/Territoriell integritet, att Sveriges förmåga till informations och ledningskrigföring, i samband med internationella operationer, till del är utvecklad”.⁵⁸ Det framgår dock inte i PerP 2000-01 på vilket sätt den är utvecklad.

Perspektivplaneringen 00-01

Till skillnad mot rapporten 1999-2000, som mycket kortfattat berör IO, finns under punkten 3 Omvärldsutveckling ett helt uppslag rörande IO. Dessutom är målbilden utökad avseende IO. Under punkten målbild står det bl.a.: *”På den strategiska nivån är det viktigt att utveckla förmågan till informationskrigföring. För att nå effekt är det av vikt att kunna bedöma många olika aspekter hos motståndaren. Att verka mot det psykologiska planet hos motståndaren kräver även politisk och militär samordning.*

Försvarsmaktens ledning av samordnade informationsoperationer skall därför utvecklas. Samordning berör hela insatsorganisationen, från strategisk till taktisk nivå och inkluderar även totalförsvarets övriga resurser.

Informationskrigföring har också en stor betydelse på operativ och taktisk nivå. Detta fordrar ökad kapacitet till interaktion mellan underrättelsetjänsten

---

⁵⁸ Försvarsmakten, Högkvarteret, Försvarsmaktsidé och målbild, Årsrapport från perspektivplaneringen 99-00, 23 210:61977, s. 105.

och insatsförbanden. Denna förmåga är en förutsättning för verkan innanför motståndarens beslutscykel.

Konflikthantering, nationellt och internationellt, kräver följaktligen en utveckling av försvarsmaktens förmåga att genomföra informationskrigföring och informationsoperationer. På grund av den ökade digitaliseringen kommer informationskrigföring och informationsoperationer att kunna påverka samtliga funktioner inom totalförsvaret”.⁵⁹

Det framgår också att skyddet mot IO måste vidareutvecklas.⁶⁰

4.3.2 Perceptionsstyrning

I Ledningskrigföringsstudien slutrapport⁶¹ nämns, inom ramen för PSYOP, följande under rubriken ” tänkbara förband/system” :

- En överordnad organisation med utbildad personal
- På Op/Ta nivå infosektion med förmåga till utåtriktad PSYOP. Behöver verktyg som tryckerier, media (ra), flyg och art för spridning etc.

I Årsrapporten från PerP 2000-01 under punkten övergripande inriktning avseende förmågor och personal⁶² nämns också att i ett internationellt perspektiv bör det ske en fortsatt utveckling av insatsorganisationens förmåga till civil och militär samordning (CIMIC) samt förmågan att leda, stödja och utföra humanitära insatser. Detta innebär att Försvarsmakten skall kunna samverka med andra organisationers ledningsfunktioner.

---

⁵⁹ Försvarsmakten, HKV, *Försvarsmaktsidé och Målbild*, Årsrapport från Perspektivplaneringen 2000-01, Bilaga 1 till skr: 23 210:621 44, 2001-02-26. s. 128.

⁶⁰ Ibid s. 131.

⁶¹ Huvudstudie ledningskrigföring-slutrapport (öppen version), HKV 21120:60831, s. 54.

⁶² Försvarsmakten, HKV, *Försvarsmaktsidé och Målbild*, Årsrapport från Perspektivplaneringen 2000-01, Bilaga 1 till skr: 23 210:621 44, 2001-02-26.s. 128.

4.3.3 Ledningskrigföring

I Ledningskrigföringsstudien slutrapport⁶³ nämns, inom ramen för ledningsbekämpning och vilseledning, bland tänkbara förband/system följande:

- Flygburna system för bekämpning av ledningssystem
- Störsystem för radar, radio och satellitkommunikation
- Akustiska skenmål
- Förbandssimulatorer (t.ex. simulering av trafikavveckling i TS 9000)
- Möjligheter att påverka motståndarens underrättelse- och ledningssystem.

I slutrapporten tas även upp behovet av en ”Handbok Ledningskrigföring” eller ÖB Inriktning Ledningskrigföring att använda som styrdokument.

4.3.4 Informationssäkring och underrättelsetjänst

I PerP 1999-2000 är målbilden 2010, idébild 4 ”Internationella insatser/Territoriell integritet föreslås att det skall sättas upp en CERT (Computer Emergency Response Team). CERT skall hantera datorskydd inom området informationskrigföring med i huvudsak defensiv inriktning. De skall dock ha kompetens till offensiva angrepp.⁶⁴ Organiserandet är påbörjat och enheten skall, enligt gällande materielplan⁶⁵, vara organiserad 2004.

Enheten skall främst ha förmåga till:

- underrättelse och kunskapsinhämtning
- IT-skydd
- utarbetande av virusprogram för skydd och verkan samt kompetens för offensiva IT-angrepp.

Av rapporten framgår att det bör inrättas både en defensiv och en offensiv organisation. Samordning bör ske på en högre nivå exempelvis genom skapandet av ett informationskrigscentrum.⁶⁶

---

⁶³ Huvudstudie ledningskrigföring-slutrapport (öppen version), s. 54.

⁶⁴ Försvarmakten, Högkvarteret, *Försvarmaktsidé och målbild*, Årsrapport från perspektivplaneringen 99-00, 23 210:61977, s. 134.

⁶⁵ Anteckningar från seminariet om militärstrategisk doktrin vid HKV 2001-04-05.

⁶⁶ *Ibid* s.135.

Av rapporten framgår dock inte om detta skall kunna nyttjas även vid internationella insatser.

4.4 Olika EU länders förmågor

4.4.1 Övergripande ledning och styrning

De länder som studerats ingår även i NATO eller stödjer sig på NATO:s doktriner och policy.

Styrdokumentet återfinns på såväl strategisk som operativ och taktisk nivå.

De doktriner som styr verksamheten inom området IO är bl.a:

- MC 402 Nato Psychological Operations (Psyops) Policy.
- NATO, Bi-MNC Directive for NATO Doctrine for Peace Support Operations, 1995
- Allied Joint Doctrine AJP-01

Det finns dessutom nationella handböcker som definierar arbetet på taktisk nivå, exempelvis, brittiska 15 Psy Ops Group Staff Officers Handbook (Draft) Oct 94.

4.4.2 Perceptionsstyrning

Historiskt sett har Storbritannien varit ett föregångsland inom delområdet PSYOP. Redan under Krimkriget blev engelsmännen medvetna om nyhetsmediernas potentiella inflytande på en militärt uppträdande. Tidningen The Times var först med att sända en reporter till krigsskådeplatsen, vars rapporter fick till följd att man skapade den militära censuren.⁶⁷

Under andra världskriget genomfördes flera operationer som bl.a. syftade till vilseledning. Ett exempel på detta är försöken att vilseleda var invasionen av Normandie skulle äga rum. Storbritannien bedriver utbildning inom ämnet PSYOP, även för utländska deltagare. Vissa kurser är direkt knutna till internationell tjänstgöring. I Tyskland genomför man motsvarande utbildning. Både Storbritannien och Tyskland har PSYOP förband.

I Tyskland finns en bataljon uppsatt för att genomföra PSYOP, eller ”operative information” som man föredrar att kalla det. Bataljonen benämns - das Batallion für Operative Information 950. Bataljonen är en taktisk enhet som bl.a. tillhandahåller radioprogram, videoproduktion, trycksaker och högtalarutrop.⁶⁸

Det är betydligt svårare att ta del av uppgifter om fransk förmåga inom området IO. Det som framkommit är bl.a. att man försöker öka sin förmåga inom området CIMIC. Vid Le Centre Opérationel Interarmées(COIA) har man tagit fram en ny doktrin som styr de åtgärder som vidtas vid CIMIC.⁶⁹

4.4.3 Ledningskrigföring samt informationssäkring och underrättelsetjänst. Efter att ha samtalat med flera officerare från NATO-länder är min uppfattning att det finns förmågor inom dessa delområden. Svårigheterna ligger i att dokumentera dessa förmågor då de är omgärdade av sekretess. Av detta skäl väljer jag att inte redovisa något under denna punkt.

---

⁶⁷ Paula Stenström, *Sanna mina ord – Psykologiska operationer*, Definitioner, synsätt och predikament, FOA-skrivelse till HKV (KRI LED) inom ramen för ledningskrigföringsstudien (LKS) Dnr 99-H58-S. s. 23.

⁶⁸ Bundeswehrs hemsida: <http://www.bundeswehr.de/index.html>, 2001-03-19.

⁶⁹ Studiebesök vid COIA, Paris, Frankrike, 2000-12-14.

4.5 Slutsatser

Tabell 2. Jämförelse mellan beslutade/planerade förmågor och Joint Military Doctrine.

Krav på förmåga	Befintlig förmåga	Planerad förmåga
Påverkan av inriktning på IO-verksamheten.	Vi har ingen förmåga att leda IO eftersom vi inte leder den operativa nivån.	Vi har ingen planerad förmåga. Dock kan enskilda svenska stabsmedlemmar ha viss inverkan
PSYOP	Vi har ingen förmåga till att leda PSYOP. Vi kan till liten del stödja.	Vi har ingen planerad förmåga. I PerP 2000-01 tas behovet upp.
INFO	Vi har förmåga till genomförande.	Vi har förmåga till genomförande.
CIMIC	Vi kan stabsmässigt leda CIMIC men har inga förband ⁷⁰ .	Vi kan stabsmässigt leda CIMIC men har inga förband.

Av tabellen framgår att vi inte har förmåga att genomföra huvuddelen av den verksamhet som beskrivs i JMD. Det finns inte heller något som entydigt visar att vi har planerat att ha den förmågan. Varför skrivs en doktrin när man inte har förmågor att följa dem? Jag kan tänka mig ett flertal anledningar till detta. En anledning kan vara att man i doktrinen vill belysa hela spektrumet och komplexiteten av verksamhet inom fredsfrämjande verksamhet, där är IO en viktig del. Ett annat syfte kan vara att man vill ligga på framkant med utvecklingen eller för att driva utvecklingen själv.

Det är dock viktigt att man ser över balans mellan uppgifter och förmågor inför en eventuell revidering.

Vi har i Sverige idag endast delförmågor inom området IO. Delförmågorna ligger framförallt inom området perceptionsstyrning med delområdena CIMIC,

⁷⁰ I bl.a Frankrike sätts förband upp som skall kunna samverka med olika civila organisationer inom ramen för CIMIC.

Civil Affairs, och Info. Det beror på att det är ett område där vi har haft möjlighet att öva även i fredstid med förbandens och HKV informationsavdelningar. Vi har även kunnat öva Info-tjänst samt CIMIC-funktionen under ett flertal fredsbevarande insatser.

Det är svårt att jämföra Sverige och några EU-länders förmågor när underlaget är så litet som det är i uppsatsen. Jag vill dock belysa förekomsten av doktriner. NATO har både doktriner och taktiska reglementen som styr verksamheten. De återfinns på både strategisk, operativ och taktisk nivå. Sverige har långt kvar till den nivån.

I de dokument jag tagit del av eller av de intervjuer jag genomfört finns det inget som tyder på planer eller beslut på att Försvarsmakten skall ha förmåga till att genomföra psykologiska operationer, åtminstone inte offensiva sådana.

Enligt min uppfattning är det av största vikt att ta fram den militärstrategiska och operativa doktrin man arbetar med. Den skall innehålla IO för att möjliggöra korrekt och sammanhållen inriktning av området. Den bör även skrivas på ett sådant sätt att den blir interoperabel med NATO:s verksamhet. För att uppnå interoperabilitet vid internationella insatser måste man dessutom anpassa både materiel och personal till den organisation som leder verksamheten, d.v.s. NATO.

Vid sökningar i databaser och dokument på orden informationsoperationer och informationskrigföring konstaterar jag att förekomsten av dokumentation av ämnet har ökat mellan 1997 och framåt. Detta gäller speciellt svenska dokument, exempelvis PerP rapporter. Det innebär att området har blivit mer intressant. Analyserar man dessutom texterna ser man också att betydelsen av området IO har ökat.

5 Internationella fredsfrämjande insatser och IO

5.1 FN och dess roll

Förenta nationerna bildades 1945 i samband med andra världskrigets slut och har numera kommit att omfatta de allra flesta länderna i världen. Sverige inträdde i FN den 19 november 1946. FN har sex huvudorgan: generalförsamlingen, säkerhetsrådet, ekonomiska och sociala rådet, förvaltarens råd, internationella domstolen samt sekretariatet.

Det råd som behandlar frågor rörande internationell säkerhet och fred är säkerhetsrådet. Säkerhetsrådet består av 15 medlemmar, däribland ett antal permanenta medlemmar. De permanenta medlemmarna är USA, Ryssland, Kina, Frankrike och Storbritannien. De har vetorätt i de frågor som säkerhetsrådet behandlar.

Säkerhetsrådet skall i första hand, enligt FN-stadgans kapitel VI, medverka till en fredlig lösning av konflikter. Om däremot en tvist utvecklar sig till ett hot mot freden, ett fredsbrott eller en angreppshandling, kan säkerhetsrådet ingripa med hänvisning till bestämmelserna i kapitel VII. Detta ingripande skall syfta till att undanröja hotet mot internationell fred och säkerhet.

Säkerhetsrådets resolutioner är bindande för medlemsstaterna.⁷¹

Säkerhetsrådets förmåga att påverka världen har förändrats under åren. Dess förmåga har varit beroende av förhållandet mellan de permanenta medlemmarna. Säkerhetsrådet har i olika perioder fungerat som antingen problemlösare eller ett forum för opinionsbildning. Även om enskilda stater och organisationer som t.ex. USA och NATO ibland har valt att agera utan mandat från FN:s säkerhetsråd är rådet ändå viktigt. Resolutioner där man hänvisar till kapitel VI och VII krävs för att ge legitimitet åt de åtgärder som

---

⁷¹ Bengt-Göran Bergstrand och Claes Olsson, *Fakta om FN 1994*, Svenska FN-förbundet, Ungdomens och studenternas FN-förbund (UFFN) 1994, s. 9-10.

vidtas av dess medlemsstater. Även stormakter är beroende av en sådan legitimering.

5.1.1 FN-stadgan

Kapitel VI i FN-stadgan avhandlar fredlig lösning av tvister. Den består av artikel 33 – 38.

Av detta kapitel framgår det, i artikel 36, bl.a. att säkerhetsrådet skall, i de fall där internationell fred och säkerhet är i fara, föreslå lämpliga metoder eller tillvägagångssätt för sakens tillrättaliggande.

Medling, skiljedom, förlikningsförfarande, förhandlingar mm är exempel på sådana metoder eller tillvägagångssätt.⁷²

De fredsbevarande åtgärderna i kapitel VI kräver de inblandade aktörerna eller staternas medverkan och kan innebära upprättande och bibehållande av vapenvila genom att t.ex. upprätta en buffertzona mellan parterna.

Om man genomför en internationell operation under ett mandat där man hänvisar till kapitel VI måste man beakta ett antal faktorer. Några av de viktigaste är att operationen inte får innebära inblandning i värdlandets inre angelägenheter samt att den, vid inhemska strider, inte får framstå som partisk. Man får dessutom inte nyttja våld eller tvingande åtgärder. Våld får endast användas i självförsvar.

Kapitel VII i FN-stadgan avhandlar ”Inskridande i händelse av hot mot freden, fredsbrott och angreppshandlingar”. Den består av artikel 39-51. I kapitlet framgår att säkerhetsrådet äger rätt att besluta både om tvångsåtgärder, såsom t.ex. avbrytande av ekonomiska förbindelser och diplomatiska förbindelser (artikel 41), och bruk av vapenmakt (artikel 42) för att återställa internationell fred och säkerhet.⁷³

I samband med fredsfrämjande operationer talar man idag om operationer under kapitel VI ½. Det finns formellt inget sådant kapitel i FN-stadgan utan

---

⁷² Bengt-Göran Bergstrand och Claes Olsson, *Fakta om FN 1994*, Svenska FN-förbundet, Ungdomens och studenternas FN-förbund (UFFN) 1994, s. 332.

⁷³ *Ibid* s. 333.

det är en beskrivning på operationer där vissa tvångsåtgärder från kapitel VII finns med, men de baseras på samtycke, opartiskhet, och icke-användning av våld. Detta visar på att gränserna mellan kapitel VI och kapitel VII operationer har blivit otydligare. Kapitel VI ½ operationer beskrivs bl.a. i boken *Bevara eller skapa fred – FN:s nya roll*⁷⁴ samt har belysts i samband med seminarier på FHS.⁷⁵

5.1.2 Informationsoperationer under FN-mandat

Möjligheter med hänsyn till kapitel VI

Kapitel VI, som innebär att man använder medel som är kopplad till att tvingande våld inte är tillåtet samt att det ställs stora krav på opartiskhet. Utifrån den begränsningen måste informationsoperationer i huvudsak begränsas till det som går under benämningen perceptionsstyrning samt defensiva åtgärder för skydd mot omgivningens påverkan.

Möjligheter med hänsyn till kapitel VII

Kapitel VII operationer ger möjlighet att använda mer tvingande åtgärder än kapitel 6, vilket möjliggör användande av ett betydligt större spektrum av åtgärder. Det som styr vilka åtgärder som kan användas styrs naturligtvis av det mandat man erhåller. Mandatet kan innebära allt ifrån regelrätt krig (Jfr Kuwaitkriget 1991-92) till det mandat som förelåg i Bosnien som i huvudsak var en fredsbevarande operation men där man gavs möjlighet att använda olika slags våldsåtgärder för att kunna lösa uppgiften. Utifrån aspekten att en fredsframtvängande operation kan innebära ett krig har man möjlighet att använda de metoder som inte strider mot olika folkrättsliga lagar. Utöver detta måste man ta hänsyn till de politiska och militära förhållanden som råder för tillfället.

Oavsett om man deltar i en fredsfrämjande eller fredsskapande insats kan det vara svårt att veta vilka gränser som finns för att genomföra IO.

---

⁷⁴ Beskrivs bl.a. av flera författare i boken *Bevara eller skapa fred FN:s nya roll*, Bo Huldt, Gustaf Welin och Torsten Örn (red), Norstedts förlag AB, Stockholm, 1995.

⁷⁵ Kurs International Crisis Management (ICM) vid FHS, 2000-10-09—11.03.

Avgörande för vilka typer av IO-åtgärder som sätts in är dels den egna förmågan men naturligtvis även under vilket mandat man verkar. En fredsbevarande insats kan som tidigare beskrivits även till del genomföras under kapitel VII i FN-stadgan. Exempel på ett sådant mandat var Bosnien. Operationen, som från 1996 genomförs under NATO:s ledning, har mandat att med våld lösa sina förelagda uppgifter.⁷⁶ Det innebär att man får ta till tvångsåtgärder, exempelvis i form av ledningskrigföring för att lösa de ålagda uppgifterna.

I samband med operationer under FN-mandat har olika länder genomfört delar av informationsoperationer. De huvudsakliga åtgärderna har legat inom området perceptionsstyrning. I samband med konflikten i Bosnien genomfördes en informationskampanj syftande till att, enligt C IFOR:s⁷⁷ intention, greppa och behålla initiativet genom att ge riktig information vid rätt tillfälle. För att lösa ut detta bedrevs det tre underkampanjer. En info- kampanj syftande till att etablera NATO:s trovärdighet i området för att få acceptans hos de deltagande staterna. Kampanjen riktade sig mot den internationella pressen. En PSYOP-kampanj som syftade till att påverka lokalbefolkningen och dess ledare så att de blev positiva till IFOR-soldaterna och de operationer som de genomförde. Slutligen genomfördes en CIMIC kampanj för att informera olika åhörare om civil militärt samarbete och för att ge information för att hjälpa lokalbefolkningen⁷⁸.

Utöver de kampanjer som genomfördes inom ramen för Perceptionsstyrning Management pågick också andra aktiviteter som kan härröra sig till området. I syfte att inhämta underrättelser genomfördes också signalspaning och informationssäkring.

---

⁷⁶ Siegel Pascale Commbelles, National Defence University, *Target Bosnia: Integrating Information Activities in Peace Operations*, CCRP, 1998. s. 24.

⁷⁷ "The Implementation Force" NATO-ledd multinationell styrka som sattes in i Bosnien efter Daytonavtalet i december 1995.

⁷⁸ Siegel Pascale Commbelles, National Defence University, *Target Bosnia: Integrating Information Activities in Peace Operations*, CCRP, 1998. s. 2-3.

5.1.3 Svenskt deltagande i operationer under FN-mandat

Sverige har genom året deltagit i ett flertal internationella operationer under FN-mandat. Deltagandet har i huvudsak skett under FN:s ledning men vi har även deltagit där NATO har varit den organisation som svarat för ledning och genomförande av insatsen. Operationen i Bosnien är ett exempel på det senare. De insatser vi har deltagit i med trupp har varit av väldigt olika karaktär. De har geografiskt sett genomförts i både Afrika (bl.a. Kongo) och Europa. Inslaget av våld har också skiftat både i missionerna och över tiden. Till de våldsammare missionerna hör Kongo på 50-talet och inledningen på Bosnien 1993.

Inom området IO har vi haft en tillbakadragen roll, delvis beroende på att vi inte haft någon ledande roll på operativ nivå, vilken är den lägsta nivå IO styrs från, men även beroende på bristande förmågor. De förmågor vi har haft har varit dels förmåga inom telekrig-området med en underrättelsepluton samt till viss del inom Info-området. De som genomför Info-verksamheten saknar dock ofta den övergripande kunskapen och förståelsen för IO. Vi har även till viss del stött den operativa ledningen med genomförande av begränsad PSYOP.⁷⁹

5.2 Slutsatser

Inom ramen för de fredsfrämjande internationella insatserna är det fullkomligt möjligt och juridiskt riktigt att använda IO som en del av verksamheten. Man måste dock ta hänsyn till folkrätten och det mandatet operationen har. Kraven på opartiskhet kommer att vara en viktig faktor vid planering och genomförande av IO.

För att Sverige skall ha ett större inflytande över IO vid fredsfrämjande insatser krävs att man kan påverka den operativa nivån samt att man förbättrar sina förmågor.

---

⁷⁹ Avser Bosnien och Kosovo bataljonerna, intervju med Anders Johansson, FHS ICB, 2001-02-22.

6 Framtiden och möjliga svenska förmågor

6.1 Internationella operationer i framtiden

Behovet av internationella fredsfrämjande operationer ser i framtiden inte ut att minska, snarare tvärtom med hänsyn till de oroshärdar som finns kvar. Senast i dagarna har t.ex. problemen i f.d. Jugoslavien blossat upp igen, den här gången i Makedonien.⁸⁰ Gränsen mellan kapitel VI och kapitel VII operationer har blivit otydligare.

Under 1990-talet har vi sett att FN inte självständigt haft möjlighet att leda större komplicerade operationer utan med stöd av kapitel VIII i FN-deklarationen låtit någon annan organisation agera med mandat av FN. Exempel på detta är de operationer som genomfördes i Bosnien och i Kosovo⁸¹ där NATO var ansvarigt för genomförandet. En av orsakerna är kostnadsskäl.

I boken *Aktuella aspekter på USA:s stöd åt FN:s fredsbevarande verksamhet*⁸² beskrivs USA:s ovilja att ställa sig under FN-befäl, vilket blivit tydligare med President Clintons upprättandet av presidentbeslut tredje maj 1994 (PPD-25) som beskriver "Administrationns politik för reformering av multilaterala fredsoperationer". Där framgår att den militära ledningsstrukturen måste vara godtagbar, vilket innebär att USA:s trupper alltid förblir under amerikanskt kommando. I praktiken har detta inneburit att USA alltid haft ledningen av större insatser, jfr Kosovo och Bosnien. Det kommer troligen inte att bli lättare med den nye presidenten George Bush, som uppfattas som mer negativ än Bill Clinton, till att låta USA delta i fredsfrämjande operationer.

Efter kriserna i det forna Jugoslavien har det rests krav på att Europa och dess länder själva skall öka sin förmåga att hantera dessa problem. För att förbättra

---

⁸⁰ 2001-03-21.

⁸¹ Det fanns dock inget FN-mandat för att genomföra själva flygbombningarna utan mandatet kom senare.

⁸² Donald C.F Daniel, *Aktuella aspekter på USA:s stöd åt FN:s fredsbevarande verksamhet, Bevare eller skapa fred FN:s nya roll*, Bo Huldt, Gustaf Welin och Torsten Örn (red), Norstedts förlag AB, Stockholm, 1995.

förmågan enades man i Petersberg 1992 att de militära enheterna från Väst Europeiska Unionens (VEU)⁸³ medlemsstater kan användas till:

- humanitära insatser eller insatser för att evakuera medlemsstaternas medborgare,
- fredsbevarande insatser
- insatser av väpnade styrkor för krishantering, inklusive fredsskapande åtgärder.

Efterhand har EU och dess medlemsländer utvecklat detta genom Helsingforsavtalet 1999 där man enades om att:

- medlemsstaterna genom frivilligt samarbete under EU-ledda operationer senast 2003 måste vara i stånd att inom 60 dagar sätta in och därefter under minst ett år underhålla styrkor på upp till 50 000-60 000 man som klarar av hela skalan av Petersbergsuppgifter,
- nya politiska och militära organ och strukturer skall inrättas inom rådet så att unionen får möjlighet att ombesörja den nödvändiga politiska och strategiska ledningen av sådana operationer, samtidigt som den gemensamma institutionella ramen beaktas,
- ett system för fullständigt samråd, samarbete och insyn mellan EU och Nato skall utvecklas, med beaktande av samtliga medlemsstaters behov,
- en icke-militär mekanism för krishantering skall upprättas för att samordna och effektivisera de olika civila medel och resurser som, tillsammans med de militära resurserna, står till unionens och medlemsstaternas förfogande.

En av de viktigaste punkterna vid inrättandet av EU-styrkan har varit att inte stänga dörren för USA:s deltagande vid krishantering. Med anledning därav har man tydligt i Helsingforsavtalet pekat på att det fortfarande är NATO och dess resurser som skall utgöra grunden för EU-styrkan.⁸⁴

---

⁸³ WEU är en försvarsorganisation som bildades i september 1954. Grunden till WEU finns att återhämta i Brysselpakten från 1948. WEU består av Belgien; Frankrike; Luxemburg; Nederländerna, Storbritannien; USA, Canada, Tyskland och Italien. EU och EU-styrkorna är tänkta att ta över de uppgifter som berör internationella uppdrag.

⁸⁴ Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådet i Helsingfors, den 10 och 11 december 1999. Bilaga 1 till bilaga IV, http://www.europa.eu.int/council/off/conclu/dec99/dec99_sv.pdf, 2001-03-13.

6.2 IO-hot mot internationella insatser.⁸⁵

I samband med arbetet med FMI 2020 och FMP 00-04 identifierades följande informationskrigföringshot som de viktigaste mot Sverige:

- Precisionsbekämpning av vitala funktioner (riksledning, telekommunikationer, datasystem, kraftförsörjning),
- utnyttjande av specialförband mot ovanstående mål,
- psykologiska operationer mot befolkningen, politiska ledningen och/eller militära ledningen samt
- Angrepp på viktiga IT-system med syfte att extrahera, förvanska eller förstöra information.

I och med att Sverige deltar i internationella insatser ökar hoten inte bara mot svensk trupp och svensk personal i området utan överspridning genom olika metoder kan även ske till vår egen nation. Riskerna för att vi kan bli utsatta för attacker från olika, även icke-statliga aktörer ökar. Dessa aktörer kan utnyttja metoder från klassiska terrorattacker till informationskrigföring.

Hoten är beroende på typ av konflikt samt vem som är ”motståndare/motpart”. En regering har betydligt större resurser än om det är en gerillarörelse som är motpart, dock kan en gerillarörelse ha större handlingsfrihet att agera då den antagligen inte känner sig bunden till olika avtal.

Vid en internationell insats finns det troligtvis inte några direkta hot eller attacker där Sverige är det primära målet. Sverige kan dock vara ett medel för att nå målet att splittra den koalition där Sverige ingår. Att försöka splittra den koalition som genomför den fredsfrämjande insatsen bedöms vara det främsta målet för en eventuell IO-attack

---

Forts.

”Nato förblir grunden för det kollektiva försvaret av sina medlemmar och kommer även i fortsättningen att spela en viktig roll vid krishantering. Utformningen av den gemensamma europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna kommer att ske utan åsidosättande av förpliktelserna enligt artikel 5 i Washingtonfördraget och artikel V i Bryssel fördraget, vilka kommer att finnas kvar för de medlemsstater som är parter i dessa fördrag”.

⁸⁵ Anteckning från intervjuer med Christer Holm och Johan Häglund MUST UND, 2001-03-20.

Vid en internationell insats är hoten, för Sveriges del, riktade mot två områden. Ett är hotet mot de trupper som genomför insatsen i själva operationsområdet och de andra är hoten som är riktade mot Sverige och hemmaopinionen. Angreppet kan rikta sig direkt mot den politiska viljan.

Mot själva trupperna kan följande hot identifieras:

- Angrepp mot ledningssystemen i syfte att göra intrång, vilket är en mycket svår operation och kräver omfattande kunskaper. Ett troligare hot är i stället att fysiskt angripa olika knutpunkter för kommunikation.
- Signalspaning mot radiokommunikation vilket kräver resurser men är fullt möjligt om det t. ex är en nation som är motståndare, jfr Serbien i Kosovokonflikten.
- PSYOP mot trupperna, t.ex. hot mot familjerna hemma i Sverige eller anklagelser om fylla, bordellbesök mm i syfte att misskreditera trupperna och demoralisera dem.

Mot nationen Sverige

- PSYOP syftande till att påverka vårt deltagande i en operation, kräver omfattande språkliga och kulturella kunskaper samt media som sprider budskapen.

Sammanfattningsvis finns det för Sveriges del IO-hot vid deltagande i en internationell insats. Hoten riktas mot både trupperna i området och mot nationen. Syftet med en informationsoperation är troligen främst att påverka eller splittra en koalitions sammanhållning. Samtliga av de hot som redovisas ovan kan i princip finnas vid en internationell insats men är mindre troliga.

6.3 Utveckling inom området IO⁸⁶

Det sker en snabb utveckling på tekniksidan. Både områdena

---

⁸⁶ Anteckning från intervjuer med Christer Holm och Johan Hägglund MUST UND, 2001-03-20.

perceptionsstyrning och ledningskrigföringen kommer att påverkas av den teknikutveckling som för närvarande sker framförallt på datasidan.

Inom perceptionsstyrning ger den t.ex. större möjligheter att påverka bilder och ljud så att man bättre kan få ut eget eller förvränga andra aktörers budskap.

Inom ledningskrigföring ger den bättre möjlighet att både påverka och skydda informationssystem.

Gränssättande för teknikutvecklingen kommer att vara människans förmåga att förstå och nyttja tekniken inom ramen för informationsoperationer.

6.4 Försvarsmakten och Framtiden

För svenskt vidkommande framgår det i PerP 2000-01 att två av fem av de s.k. idébilderna är knutna till internationell verksamhet.

De två är:

- **”Europeisk Peace-Enforcement”** (Fredsframtvingande) – integrerad i en övergripande internationell ledningsstruktur som kan samverka inom olika funktioner, från en strategisk nivå ner till förbandsnivå och inom hela intresseområdet
- **”Global Peace-Keeping”** (Fredsbevarande och humanitär). Ledningen av Försvarsmakten är helt nationell på motsvarande sätt som idag. Det finns dock en förmåga att samverka med andra stater som deltar en internationell konflikthantering.

Idébildsarbetet syftar till att skapa en grund som gör det möjligt för Försvarsmakten att med ökad säkerhet fatta beslut som har påverkan under mycket lång tid (10-20 år). Det finns dock i beskrivningen av de två idébilderna och de förmågorna som återfinns där ingen tydlig koppling till området IO, framförallt inte mot perceptionsstyrning.

Avseende EU:s krishanteringsstyrka har Sverige tidigare anmält till FN och inom ramen för PFF, förband som skall kunna delta i internationella fredsfrämjande operationer.

Med anledning av framtagandet av styrkor som avses ställas till EU:s förfogande skriver regeringen följande. ”Försvarmakten anmodas att senast den 1 september 2000 inkomma med en redovisning omfattande myndighetens preliminära kommentarer till förbandskatalogen samt en analys av och förslag till vilka förband som kan utgöra Sveriges bidrag till förbandskatalogen. Utgångspunkten skall vara de partnerskapsmål som regeringen den 21 juni 2000 beslutat inom ramen för Partnerskap för fred”.⁸⁷

Det innebär att det svenska deltagande i EU:s krishanteringsförmåga grundar sig på de förmågor som ställs till PFF förfogande.

Avseende partnerskapsmålen skriver regeringen följande ”Kraven på Försvarmaktens internationella förmåga utvecklas bl a. inom ramen för PARP (Planning And Review Process). Förband och funktioner avdelade för internationella insatser skall kunna utnyttjas för internationell krishantering inom ramen för CJTF (Combined Joint Task Force) konceptets principer”.⁸⁸

Sverige har valt att anmäla samma förband till flera olika organisationer som skall stödja vid fredsfrämjande operationer. Se tabell nästa sida.

---

⁸⁷ HKV ink skr 01800:84262, 2000-08-14, Anteckningar och bildunderlag från föreläsning om PARP av Major Rikard Askstedt, HKV STRA PLAN, 2000-02-12.

⁸⁸ Regeringens proposition 1998/1999:74 *Förändrad omvärld - omdanat försvar*, s.76.

Tabell 3. Tabell över svenska förband anmälda till olika organisationer eller insatsstyrkor samt deras beredskap.⁸⁹

Förband	Insatsförmåga fr o m						Beredskap (dagar)	Anmält till		UNSAS	SHIR-BRIG	NORD-CAPS
	2001	2002	2003	2004	2005	2006		PARP	EU ¹			
Ledningsresurs	25 st	40 st	50 st	50 st	50 st	50 st	30	X	X	X	X	X
Mekbataljon Pbv 302, fr o m 2003 Strf 90	X	X	X	X	X	X	30	X	X	X	X	X
Mekbataljon (Ptgb)	X	X	X	X	X	X	90	X	-	X	-	X
Ingenjörkompani	-	X	X	X	X	X	30	X	X	X	X	X
EW,NIC,FP/Und-plut	-	X	X	X	X	X	30	X	X	X	-	X
MP-komp	-	-	X	X	X	X	30	X*	X	X	X	X
Ytstridsförband	-	-	X	X	X	X	30		X	X	-	X
Ubåtsförband	-	-	X	X	X	X	30		X	X	-	X
Minröjningsförband	X	X	X	X	X	X	30	X*	X	X	-	X
SWAFRAP JAS 39	-	-	-	X	X	X	30	X*	X	X	-	X
SWAFRAP AJS 37	X	X	X	-	-	-	30	X*	X	X	-	X
SWAFRAP C-130	X	X	X	X	X	X	30	X	X	X	-	X
60 militärobservatörer	X	X	X	X	X	X	1-3 mån	-	-	X	-	-

* Förbanden har inom ramen för PFF-samarbetet, under tiden eller under del av tiden, en lägre beredskap än 30 dagar. Försvarsmakten bedömer dock att den beredskap (30 dagar) som föranleds av regeringens anmälan av förband till EU kommer att återspeglas i nästa anmälan till PFF-samarbetet (PARP) för perioden 2003-2008.

Av tabellen kan man utläsa att det enda förband som direkt kan kopplas till IO är en telekrig-pluton (EW).

Med anledning av PARP pågår också ett antal försök och studier. Inför Partnerskapsmålen 2001-2006 ombads man studera förutsättningarna för att tillskapa ledningsstrukturer för särskilda CIMIC-förband av kompanistorlek och större. Sverige tackade nej till studien med motiveringen att det som görs i samband med internationella operationer också skall ha ett värde vid ett väpnat angrepp, vilket det inte ansågs ha.⁹⁰

Inför framtiden har regeringen gett FM följande uppgifter.⁹¹

⁸⁹ UNSAS står för UN Stand-by Arrangement System, Nordcaps står för Nordic co-ordinated Arrangement för Military Peace Support, Tabellen redovisades i samband med föreläsning om PARP av Major Rikard Askstedt HKV STRA PLAN 2000-02-12.

⁹⁰ Anteckningar och bildunderlag från föreläsning om PARP av Major Rikard Askstedt, HKV STRA PLAN, 2000-02-12.

⁹¹ Ibid.

”Försvarsmaktens förslag 2001-03-01 skall utgå från redovisningen 2000-02-01⁹², vad som har anmälts till PFF-samarbetet respektive EU samt därutöver, i enlighet med Försvarsmaktens läge srappport 2000-09-29, förband och förmågor enligt nedan

I första hand:

- Flygspaningsförmåga (FSR 890)
- Signalspaningsförmåga (S 102 B)
- Nordisk brigadledningsförmåga
- Jägarbataljon Ny (del av)
- Säkerhetsbataljon (del av)
- Luftvärnsförband
- Helikopterförband

I andra hand:

- Ledningsresurs inklusive DBA
- Strategisk sjötransportförmåga
- Lufttankningsförmåga
- Luftburen bataljon (del av)
- Artilleriförband
- Luftburen lednings- och spaningsradar (FSR 890 I/S)”

Av styrningarna kan konstateras att det enda som tydligt ligger inom området IO är signalspaningsförmåga.

6.5 Politisk vilja

Regeringen har uttryckt sin politiska vilja till deltagande i fredsfrämjande insatser genom regleringsbrevet 2001, där man kan utläsa följande.⁹³

---

⁹² Med redovisning 2000-02-01 menas förband enl. tabell s.55.

⁹³ Regleringsbrev från regering till försvarsmakten 2001.

”Vad avser uppgiften att bidra till fred och säkerhet i omvärlden skall

Försvarmakten:

- ha förmåga att i samverkan med andra länder planera och genomföra *fredsbevarande operationer* som inledningsvis främst skall kunna ske med markförband, landminröjnings- och sjöminröjningskapacitet, transportresurser och andra specialenheter, företrädesvis i Europa och dess närhet, men även globalt,
- ha förmåga att i samverkan med andra länder planera och genomföra *fredsframtvigande operationer* som främst skall kunna ske med markförband i Europa och dess närhet.

Vad avser uppgiften att bidra till fred och säkerhet i omvärlden skall

Försvarmakten:

- kunna lämna stöd till *fredsfrämjande och humanitär verksamhet* som främst skall omfatta land- och sjöminröjningskapacitet,
- transportresurser och andra specialenheter, främst i Europa och dess närhet
- ha förmåga att i samverkan med andra länder planera, genomföra och delta i *övningsverksamhet* som skall omfatta såväl mark- som sjö- och flygstridskrafter inom ramen för det säkerhetsfrämjande samarbetet, främst i närområdet.

På medellång sikt skall Försvarmakten även kunna:

- delta i *begränsade fredsframtvigande operationer* med markförband globalt och
- delta i *fredsbevarande operationer* med sjö- och flygstridskrafter i vårt närområde”.

Utifrån den samsyn som råder mellan de politiska partierna är det min uppfattning att även om det sker ett regeringsskifte de närmaste åren kommer ingen politisk kursändring inom detta område att ske. Det finns inte heller några signaler som tyder på att de politiska partierna skulle förändra sin

uppfattning i viljan att stödja FN och dess roll i fredsfrämjande insatser. Den faktor som är mest oklar är hur regeringen kommer att reagera om ett flertal svenska soldater blir skadade eller avlider i direkta strider i samband med deltagande i en FN-ledd operation.

Politisk vilja till IO

Avseende regeringens vilja att använda IO inom ramen för internationella insatser kan nämnas att underarbetsgrupp 4 till AG IO tagit fram ett underlag för försvarsberedningen. Man kan bl.a. utläsa följande förslag på önskvärda åtgärder under de närmaste två åren:⁹⁴

- Arbeta för att IO används i FN eller andra organisationer med fredsfrämjande uppdrag, dels med sanktion i enlighet med folkrätten, dels i fredsfrämjande uppdrag, Sådan tillämpning torde verkställas av enskilda stater från relevant organisation.
- Arbeta för att det skapas en internationell konsensus om förhållandet mellan IO och FN-stadgans våldsförbud och interventionsförbud.

Dokumentet är inget politiskt beslut på något sätt men visar ändå på viljan att se över möjligheten att använda IO som ett verktyg i internationella operationer. Av utkastet framgår också att arbetsgruppen bedömer att det, inom ramen för tidsperioden, blir svårt uppnå första målet och sannolikt omöjligt att nå i land med det andra.

Utifrån Regleringsbrevet till försvarsmakten 2001 kan man utläsa att begreppet IO framkommer på ett flertal platser. Av de som är relevanta för uppsatsen kan nämnas att vi skall ha kompetens inom informationskrigsområdet och att kompetenserna skall vara både offensiva och defensiva.⁹⁵

---

⁹⁴ Underhandsexemplar av Underarbetsgrupp 4 till Ag IO, Utkast till text till försvarsberedningen, 2001-01-30.

⁹⁵ Regleringsbrev från regering till försvarsmakten 2001, s. 9.

Under rubriken Beredskap för internationell verksamhet skrivs att
”Partnership for Peace (Pfp) Training Center skall särskilt uppmärksamma aspekten med IO”.⁹⁶

Under rubriken Forskning och teknikutveckling påtalas att kunskaper om IO skall prioriteras.

Ur förbandstilldelningstablån som redovisas i kapitel 5 kan man utläsa att man avser att ha kompetens inom signalspaningsområdet samt att en tele-krigpluton ställs till EU:s förfogande.

6.6 *Slutsatser*

FN har spelat en viktig roll vid fredsfrämjande verksamhet i världen. Vi har sett att regionala organisationer har genomfört verksamhet inom ramen för ett FN-mandat. Det är en trend som jag bedömer kommer att fortsätta under åtminstone de närmaste åren. Den enda organisation som hittills haft möjlighet att genomföra fredsframtvängande insatser är NATO. Vi ser nu att även EU strävar efter att bygga upp en förmåga som är liknande. Eftersom den i allt väsentligt grundar sig på NATO:s och därmed USA:s förmåga är det USA som avgör som avgör på vilket sätt EU:s styrka kommer till användning.

Det finns en svensk politisk ambition att delta i fredsfrämjande insatser. Min bedömning är att den kvarstår inom de närmaste åren. Det som skulle kunna påverka den är om vi drabbas av ett antal döda och skadade vid en operation.

Både FM och regeringen har ambition att använda IO i fredsfrämjande insatser. Jämför man ambitioner med det som redovisats ser man att ambitionerna och idéerna inte överensstämmer med det som är redovisat som anmält till vare sig PFF eller EU:s krishanteringsstyrka. Det tyder på att ambitioner och idéer idag ligger före reella satsningar på IO. Ambition och idéer går f.n. inte ihop med verkligheten.

---

⁹⁶ Regleringsbrev från regering till försvarsmakten 2001, s. 24.

7 Slutsatser

7.1 Jämförelse med uppsatsen Informationsoperationer – En möjlighet för Sverige.

För att undersöka om det hänt något som påverkar resultatet i Frykholms uppsats avser jag att här klarlägga om dess resultat fortfarande är giltiga.

Finns behov av förändrad syn inom FM vad gäller IO som en del i en nationell eller internationell operation?

Frykholm påtalar att FM:s syn på IO behöver ses över i grunden. Med det arbete som bedrivs på HKV STRA INRI där man ser över definitioner och begrepp anser jag att FM tagit tag i frågan. Däremot anser jag, liksom Mj Frykholm, att betydelsen och behovet av IO inte är särskilt känt av officerare. Jag anser att de officerare som jag mött under året har mycket dålig kunskap om området. Den grupp som skiljer ut sig är de som tidigare varit ute i internationell stabstjänst. Även om deras kunskaper framförallt ligger inom delområdet perceptionsstyrning har de betydligt större förståelse för behovet av IO än övriga officerare.

Hur kan Sverige använda IO inom ramen för nationella eller internationella operationer utan omfattande satsningar på nya ledningssystem mm?

Frykholm klargör i sin uppsats att FM inte har någon förmåga att genomföra IO. Jag tycker att det är väl hårt att så kategoriskt avfärda våra förmågor. Vi har delförmågor inom flertalet av områdena. Jag delar dock hans uppfattning om att det saknas en övergripande styrning.

Han tar även upp problemet med interoperabilitet och definitioner som är liknande NATO:s. I uppsatsen påtalas svårigheterna med att delta i internationell stabstjänst om man inte nyttjar samma stabsarbetsmetodik. Här har FM och FHS tagit ett stort steg framåt. Vid kurserna vid Linjen för det Militära Programmet på FHS genomförs numera samtliga operativa

bedömanden med NATO:s GOP som grund. Dessutom överensstämmer FM nya definitionen på IO med NATO:s i allt väsentligt.⁹⁷

Sammanfattningsvis ser jag en tendens till att både FM och FHS påbörjat samordning och utbildning inom området IO.

7.2 *Avslutande diskussion*

Varför skall man överhuvudtaget diskutera IO som ett medel att använda i samband med fredsfrämjande insatser? Enligt mitt förmenande har riktigt utförda informationsoperationer stora möjligheter att minska mänskligt lidande och stora kostnader för att återuppbygga krigshärjade områden. Eftersom framförallt väst-världen är känslig för förluster, både av egna soldater men även av motståndarnas och civilbefolkning, är det ett viktigt argument för IO.

Ett annat argument för svensk IO är att olika delområden inom IO genomförs i samtliga fredsfrämjande operationer idag. Det finns inget som tyder på att det skulle bli annorlunda i framtiden. Med tanken på bristerna i de delförmågor vi har finns det all anledning att utveckla dessa.

Om inte vi har tillräckliga förmågor och kunskaper inom IO finns det stora risker att vi motarbetar pågående informationsoperationer genom bristande insikt. Det finns inte utrymme för misstag genom divergerande information eller handlande.

Inför framtiden står FM inför ett vägval inom området IO. De förmågor som finns eller är planerade/beslutade befinner sig på taktisk nivå. Att HKV samordnar begreppsapparaten genom HKV STRA är ett steg på vägen. Det finns dock mycket begränsad information i dokument eller intervjuer som pekar på att man försöker samla resurserna och förmågorna under ett paraply så att IO blir till en samlad strategisk och operativ resurs. I PerP pekas på möjligheten till detta men inget ytterligare, konkret, står att finna. Jag upplever efter genomförda intervjuer att det saknas förmåga till att nyttja IO framförallt

---

⁹⁷ Se tabell s. 21.

som strategisk men även som operativ resurs. Gör man inte något åt detta så kommer vi hela tiden att få förlita oss till andra länders förmåga för att nyttja IO optimalt.

Det finns inför framtiden en ambition och ett flertal idéer inom både FM och regeringen att utveckla området IO. Förmågorna återfinns dock inte i samma omfattning, vare sig befintliga eller de planerade/beslutade når upp till ambitionerna. Inför framtida planering bör man se över detta så att det inte uppstår obalans mellan dem.

I FM sker en utveckling inom området IO. FM har genom de fastställda definitionerna på IO och det påbörjade arbetet med att få in dem in i de blivande strategiska och operativ doktrinerna tagit ett steg på vägen. Dessutom har HKV STRA utsetts att sammanhålla arbetet vilket möjliggör en långsiktig sammanhållande utveckling. För att driva på utvecklingen ytterligare behövs marknadsföring och utbildning inom området. Det skapar en förståelse för IO och medför att tanken med IO blir en del av vardagen.

Det räcker dock inte med att bara ha kunskap och definitioner inom området, man behöver skaffa sig förmågor inom området också. De måste vara grundade på doktriner och för att vara användbara i fredsfrämjande internationella insatser måste de även vara interoperabla med NATO:s förmågor och doktriner. Interoperabiliteten skall även omfatta personal och materiel.

För att IO skall bli effektiva måste de ledas och hållas samman från den strategiska eller operativa nivån. Skall man påverka utformningen av IO måste man delta i de staber som genomför övergripande planering. Det skulle innebära att vi antingen tar över ledningen av en operation eller har officerare med förmåga att delta i internationella staber på minst sektionschefsnivå. Med tanken på storleken på våra deltagande förband finns inte möjlighet att få leda en operation, utan vi bör satsa på att utbilda och träna stabsofficerare. Ser vi IO som ett helhetskoncept skall vi skaffa oss den förmågan.

Vid en internationell insats finns det problem med ledning och samordning av IO. Problemet med samordningen är att det finns styrningar från flera ledningar. Ett ledningsspår utgår ifrån koalitionen och dess operativa ledning och ett annat utgår från den svenska nationella ledningen. Att samordna IO-verksamheten med de förutsättningarna är inte enkelt. Det kräver en lyhördhet hos de militära operatörerna för den övergripande politiska strategiska nivån och viceversa.

De förmågor som enligt regeringen skall kunna användas i en internationell insats skall även tillgodose behovet vid "Väpnat Angrepp" (VA). Vid ett väpnat angrepp ställs det krav på både offensiva och defensiva förmågor inom IO som kan verka mot militära förband. De förmågor som skall utvecklas bör ha en stark knytning till VA.

I samband med internationella insatser finns det ett antal hot som är relaterade till IO-området. Skydd av egna styrkor är en väsentlig del av verksamheten. De förmågorna inom IO som stödjer skydd av egna styrkor bör vara prioriterade vid framtagande av nya eller utvecklande av befintliga förmågor.

De förmågor vi i anskaffar eller vidareutvecklar bör utgå från de krav jag tidigare redovisat:

- Doktriner och taktik som styr och vägleder verksamheten,
- kunskaper, inom området, hos personalen,
- materiel som är lämpad för att lösa uppgifterna,
- färdigheter på den materiel som skall användas,
- samordning och styrning på strategisk och operativ nivå samt
- förmågorna måste vara interoperabla med NATO.

I modellen för delområden inom IO framgår begreppet perceptionsstyrning vilket jag tycker är fel benämning. Det är inte rimligt att tro att vi kan styra perceptionen. Det har försökts tidigare, genom både tyska och sovjetiska försök

på 40 och 50-talet, med s.k. hjärntvättning. Mig veterligen har det aldrig lyckats. Begreppet borde ändras till perceptionspåverkan, vilket är det som egentligen eftersträvas.

Försvarsmakten har tidigare redovisat att förhållandet mellan ledning, information och verkan skall förändras enligt nedanstående bild⁹⁸. Det betyder att betydelsen av information, relativt sett, har ökat. Detta återspeglas dock inte i den verksamhet som omfattas av denna uppsats.

Figur 5. Modell över förhållande mellan ledning, information och verkan.

7.3 Slutsatser -- Svar på frågeställningen

Följande frågeställningar skulle besvaras:

⁹⁸ Bilden redovisad i samband med FM omstruktureringsarbete våren 2000. .

Vilka informationsoperationer är möjliga att genomföra vid internationella insatser under FN-mandat?

Samtliga delområden inom IO , utom fysisk förstöring, är möjliga att nyttja vid alla typer av internationella insatser (för att genomföra fysisk bekämpning krävs ett kapitel VII-mandat). Operationens utformning påverkas av det mandat man har samt vilka överenskommelser som gjorts mellan parterna.

Genomförs en internationell operation under ett mandat där man hänvisar till kapitel VI måste man beakta ett antal faktorer. Några av de viktigaste är att operationen inte får innebära inblandning i värdlandets inre angelägenheter samt att den, vid interna strider, inte får framstå som partisk. Man får inte nyttja våld eller tvingande åtgärder. Våld får endast användas i självförsvar. Detta gäller även IO.

Vid de operationer som går under benämningen kapitel VI ½ är det mandat och överenskommelser⁹⁹ mellan den internationella styrkan och de forna stridande parterna som styr omfattningen av genomförandet. Precis som i kapitel VI-operationer ställs det stora krav på opartiskhet.

Vid operationer under kapitel VII i FN-stadgan är det, under förutsättning att inte mandatet i sig ger begränsningar, i princip krigets lagar och folkrätten som styr.

Vilka IO-förmågor har den svenska försvarsmakten idag och planerar att ha vid deltagande i internationella operationer under FN-mandat?

Vid jämförelsen mellan de krav som JMD uttrycker och de reella förmågor vi har konstaterar jag att det inte finns någon komplett IO-förmåga i Sverige. Den avgörande bristen ligger i samordning på strategisk och operativ nivå. Vi har endast delförmågor inom området IO. Delförmågorna ligger framförallt inom områdena CIMIC, Civil Affairs, och Info. Det beror på att det är områden där

---

⁹⁹ MOU (Memorandum of Understanding) reglerar förhållandet mellan den internationella styrkan och de forna stridande parterna.

vi haft möjlighet att utbilda och öva även i fredstid med försvarsmaktens olika informationsavdelningar. Vi har dessutom vana att samverka med totalförsvaret på olika nivåer. Info-tjänsten samt CIMIC-funktionen har även kunnat prövas under ett stort antal fredsbevarande insatser.

Det är svårt att få ett konkret och tydligt grepp över de planerade och beslutade förmågorna, förutom förmåga till CERT. Användningen av CERT i en fredsfrämjande insats är dock begränsad. Det har dock, via HKV STRA, påbörjats ett arbete i detta område genom att vara sammanhållande för IO. Det finns en ambition och ett flertal idéer inom både FM och regeringen för att utveckla området IO. Förmågorna återfinns dock inte i samma omfattning. Man måste utgå från en realistisk nulägesbild och eftersträva balans mellan reella förmågor och vilja/ambition.

Med utgångspunkt från dagens krav som uttrycks i JMD och de förmågor som vi besitter skall vi utveckla våra förmågor till ledning och samordning samt PSYOP-aktiviteter. Enligt mitt förmenande har vi inga förmågor överhuvudtaget inom området PSYOP.

Vilka typer av fredsfrämjande åtgärder avser Sverige att delta i inom en tioårsperiod?

Av det som framgår av både FM och regeringens inriktning kommer FM även i framtiden att delta i fredsfrämjande insatser. Med de förband som anmälts till styrkekatalogerna för både PARP och EU skapar vi möjlighet att delta i både fredsbevarande och fredsframtvängande insatser. Vi har även för avsikt att delta i humanitära insatser. De fredsframtvängande operationer kommer närmast att ske i Europa medan de fredsbevarande kan ske globalt.

Vilka förmågor inom området IO bör en svensk försvarsmakt ha vid deltagande i internationella insatser under FN-mandat i framtiden?

En fredsbevarande insats innebär att det finns fler länder än Sverige som deltar. Antingen genomför vi en insats under NATO-, EU- eller FN-ledning. De förmågor som de andra länderna har kommer Sverige till godo.

Det blir då en avvägning vilka förmågor vi skall ha och vilka vi kan förlita oss på att andra skall ha. Eftersom deltagarländerna varierar och att det i uppsatsen varit svårt att få fram relevant material om andra länder går det inte att ge ett väl underbyggt svar på denna fråga. Det behövs göras en översikt av de totala kraven och totala resurserna vid internationella insatser. Utifrån detta får man ta fram de förmågor som krävs. Jag har ändå valt att försöka ge exempel på förmågor som bör finnas med vid internationella insatser.

Planering och ledning.

För att förbättra förmågan till samordning och ledning av IO på strategisk och operativ nivå bör vi i Sverige samla de delområden som finns inom IO under en ledning. För att uppnå full effekt av verksamheten inom IO-området bör den strategiska samordningen ske i högkvarteret med en operativ del i OPIL (Operativa insatsledningen).

FM bör även skaffa sig förmågor att få möjlighet att påverka ledning och planering av en informationsoperation även i internationell miljö. För att få möjlighet till detta krävs att man kan delta i en operativ stab på sektionschefsnivå inom området IO. För att få acceptans av NATO krävs utbildning i internationell stabsmetodik, goda kunskaper och färdigheter inom både språk och specialområde samt träning utomlands.

Skydd

Deltagande i en fredsfrämjande insats innebär också risktagning för de som deltar i operationen. Risktagningen påverkas av omfattningen på insatsen samt graden av tillåten våldsanvändning. Det är betydligt högre risk för skador och förluster i samband med fredsframtvängande insatser än rena fredsbevarande uppdrag. På samma sätt ökar också IO-hotet i en mission. Eftersom hoten inte bara utsträcker sig till de soldater som deltar utan även till de deltagande länderna måste vi utveckla förmågor som skyddar oss mot de hot som

föreligger vid en insats. Graden av hot avgör vilka skyddsförmågor som behövs.

Förmågorna behöver inte vara defensiva i sig utan ett offensivt agerande kan undanröja många potentiella hot. I en fredsbevarande operation bör vi minst ha god förmåga till taktiskt genomförande och koordinering av gemensam PSYOP, CIMIC och Infoverksamhet inom ett geografiskt område. Det ställer krav på både planeringsförmåga, genomförandeförmåga samt förmåga till koordinering med övriga deltagande länder och högre staber.

Underrättelser

Vår underrättelseförmåga är avgörande för att definiera vilka hot som finns mot oss. Inom ramen för elektronisk underrättelseinhämtning bör vi skaffa oss förmåga att inhämta information även om aktörerna använder sig av utrustning som inte är av militär art. Internet och mobiltelefoner kan vara vanliga som kommunikationsmedel i ett operationsområde.

Övrigt

Det är VA som styr vilka förmågor försvarsmakten skall ha. De IO-förmågor som tas fram inom ramen för detta måste på ett enkelt sätt kunna göras interoperabla för att kunna användas vid internationella insatser.

Perceptionsstyrning bör byta namn till perceptionspåverkan

Vilken överensstämmelse finns mellan begreppen i den svenska doktrinen JMD och de begrepp som beskrivs i nuvarande definitioner?

Begreppen som finns i JMD kan hänföras till området perceptionsstyrning.

Doktrinen JMD måste, ur IO-synpunkt, revideras och skrivas om så att begreppsapparaten blir konsistent. Det råder dessutom obalans mellan ambitioner/krav och reella förmågor.

Övergripande slutsats/hypotes

Slutsatserna och svaren på frågeställningarna har lett fram till följande övergripande hypotes.

Sverige kommer även i framtiden att delta i FN-sanktionerade fredsfrämjande uppgifter, tillsammans med NATO eller EU, som av sin natur kan vara både fredsfrämjande eller fredsframtvingande. Inom NATO ses IO som en naturlig del av en internationell insats. För att även i framtiden kunna utveckla vårt internationella engagemang måste vi utveckla våra förmågor till IO.

För att utveckla våra förmågor och möjligheter att påverka IO måste vi i första hand förbättra samordning och ledning inom området så att vi får möjlighet att styra innehållet i en informationsoperation. Det ger också möjlighet att på ett övergripande och samordnade sätt utveckla de olika förmågorna. Den samordningen bör till del ske genom doktrinutveckling.

Konsekvensen att inte utveckla samordningen och ledningen av IO blir inledningsvis att de delförmågor, vi trots allt har, inte kommer att kunna nyttjas fullt ut då det finns stora risker att verksamheterna divergerar och att det därmed inte uppstår någon synergieffekt. En annan konsekvens blir att vi vid internationella insatser inte har möjlighet att i någon nämnvärd omfattning påverka användandet av våra förmågor då ledning och samordning sker på högsta nivå, där vi inte deltar inom IO-området.

7.4 Förslag på fortsatta studier.

Det bör framöver genomföras en fördjupad studie i hur en övergripande strategisk och operativ ledning av IO-området skulle kunna se ut. Studien bör ledas av HKV STRA och omfatta behovet av organisation samt, om behovet finns, hur den skall vara organiserad och vilka uppgifter den skall ha. Studien skall även omfatta organisationens samverkan med totalförsvaret.

En svensk doktrin inom området bör tas fram. En förstudie inför detta kan lämpligen genomföras som en uppsats av en elev på FHS chefsprogram.

Inom ramen för delområdena inom IO bör det genomföras fördjupade studier av hur innevarande förmågor skall utvecklas och vad som krävs för att de skall vara interoperabla med NATO:s förmågor. En sådan studie kan vara lämplig för en elev på FHS chefsprogram.

Eftersom IO förutsätter styrning från den högsta nivån kan man ställa sig frågan om IO går att genomföra inom ramen för manöverkrigföring, vilken är den krigföring som troligtvis kommer att utgöra grunden för våra kommande doktriner. Manöverkrigföring bygger till stor del på uppdragstaktik, vilket förutsätter handlingsfrihet hos underställda chefer. Det är lämpligt för en elev på FHS chefsprogram att studera detta område.

Käll och litteraturförteckning

Tryckta källor

Officiellt tryck

Andersen Heine (red.), *Vetenskapsteori och metodlära*, Studentlitteratur, Lund 1994

Björnberg Arne, *FN-En handbok*, Utrikespolisiska institutet, Raben & Sjögren, Stockholm 1964.

Bergstrand Bengt-Göran och Olsson Claes, *Fakta om FN 1994*, Svenska FN-förbundet, Ungdomens och studenternas FN-förbund (UFFN) 1994.

Campen Alan D, *The First Information War*, APCEA International Press (AIP), Fairfax, Virginia, 1992.

Daniel Donald C.F, *Aktuella aspekter på USA:s stöd åt FN:s fredsbevarande verksamhet, Bevара eller skapa fred FN:s nya roll*, Bo Huldt, Gustaf Welin och Torsten Örn (red), Norstedts förlag AB, Stockholm, 1995

Ejvegård Rolf, *Vetenskaplig metod*, Studentlitteratur, Lund, 1999

Frykholm Anders, *Informationsoperationer En möjlighet för Sverige*, Enskild uppsats, 19100: 6021, FHS, 2000-06-05.

Försvarsmakten, *Högkvarteret Joint Military Doctrine, Peace Support Operations*, Stockholm 1997.

Huldt Bo, Welin Gustaf och Örn Torsten (red), *Bevara eller skapa fred -FNs nya roll*, Norstedts förlag AB, Stockholm, 1995.

Kurkiewicz Ulf, *Informationsteknologins inverkan på svensk försvarspolitik*, Enskild uppsats, 19100:6010, 2000.

Pascale Commbelles Siegel, *National Defence University, Target Bosnia: Integrating Information Activities in Peace Operations*, CCRP, 1998.

Paula Stenström, *SANNA MINA ORD - PSYKOLOGISKA OPERATIONER* Definitioner, synsätt och predikament, FOA-skrivelse till HKV (KRI LED) inom ramen för Ledningskrigföringsstudien (LKS) Dnr 99-H58-S.

Robert R. Leonhard, *The Principles of War for the information Age*, Presidio Press, 1998

Roger C. Molander, Andrew S. Riddile och Peter A. Wilson, *Strategic Information Warfare, A New Face of War*, National Defense Research Institute, RAND, 1996

Roger C. Molander, Peter a Wilson/David A Mussington och Richard F. Mesic, *Strategic Information Warfare Rising*, National Defense Research Institute, RAND, 1998.

Siegel Pascale Commbelles, Target Bosnia: *Integrating Information Activities in Peace Operations*, CCRP, 1998.

Sundin Claes och Friman Henrik (red), ROLF 2010 *A Mobile Joint Command and Control Concept*, Försvarshögskolan ACTA C 3, Operativa institutionen, 1998.

Otryckta källor

Sverige regeringen

Regleringsbrev från regeringen till försvarsmakten 2001, 2000-12-14.

Regeringens proposition 1998/1999:74 *Förändrad omvärld - omdanad försvar*.

Regeringsbeslut 14, Fö 200/2839/SI.

Sverige, försvarsmakten, försvarshögskolan

Försvarsmakten, Högkvarteret, *Huvudstudie ledningskrigföring-slutrapport* (öppen version), HKV 21120:60831, 1999-01-27.

Försvarsmakten, Högkvarteret, *Försvarsmaktsidé och målbild*, Årsrapport från perspektivplaneringen 99-00, 23 210:61977.

Försvarsmakten, HKV, *Försvarsmaktsidé och Målbild*, Årsrapport från Perspektivplaneringen 2000-01, Bilaga 1 till skr: 23 210:621 44, 2001-02-26. S. 128.

Försvarsmakten, Högkvarteret, *Försvarsmaktens funktionsplan för telekrigföring*, del 1, 12 860:68453, 1999-08-04.

Försvarsmakten, Högkvarteret, Reserapport, bilaga 1, 01 8000:73783

Försvarsmakten, Högkvarteret, *Remiss Nomen FM*, ,09 911:6653219, 1999-09-20.

Försvarsmakten, Ag Ledningsdoktrin, *Bilaga begrepp till Försvarsmaktens ledningsdoktrin*, utkast, 1999-12-13.

Försvarsmakten, Nomen FP 2000 som bilaga 5 till FP 2000, 2000-07-07.

Försvarshögskolan/Styrelsen för Psykologiskt Försvar, Redovisning av deluppdrag inom ASTA-studien (ASTA 3), FHS 23385:60006, 1999-01-14, Bilaga 1.

Utlandet

NATO, Bi-MNC Directive for NATO Doctrine for Peace Support Operations, 1995

NATO; North Atlantic Military Committee Military Decision on MC 402 NATO
Psychological Operations (PSYOPS) Policy (NATO unclassified) april 1997

NATO MCM-069-98, May 1998,

NATO, Allied Joint Doctrine, AJP-01(AJP-1(A)), sept 1997.

Periodica

Anders Johansson, Carl A Karlsson, Ny tid ny krigskonst- *Klarar vårt psyke framtidens informationsattack*, Försvar i nutid 3 1997, Centralförbundet Folk och Försvar

Övriga handlingar

Underhandsexemplar av Underarbetsgrupp 4 till AGIO, Utkast till text till försvarsberedningen, 2001-01-30.

Borg Lennart (red), *Informationskrigföring Konsekvenser för samhälle och näringsliv*, Seminarium i SAFs hörsal Stockholm 11/12 1996, Svenska arbetsgivarföreningen (SAF), Försvarshögskolan (FHS), Försvarets forskningsanstalt (FOA), 1997.

Svenska akademins ordlista (SAOL), Wordfinder, 1998.

Kurt-Rickhard Lindgren, Strategiska institutionen, *Kompendium i strategi* 1998, FHS/SI, 1998-03-01, s 19.

Internet

Bundeswehrs hemsida,
<http://www.bundeswehr.de/index.html>, 2001-03-19.

DoD JP 3-13 Joint Doctrine for Information Operations.,
http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp3_13.pdf, 2001-04-05.

Information på FM hemsida om EU krishanteringsförmåga,
<http://www2.mil.se/index.php?c=news&id=1283>, 2001-02-11.

Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådet i Helsingfors, den 10 och 11 december 1999.
Bilaga 1 till bilaga IV,
http://www.europa.eu.int/council/off/conclu/dec99/dec99_sv.pdf, 2001-03-13.

Vetenskapsrådet, Etikregler,
<http://www.hsfr.se/Kultur%20och%20samhalle/etikregler.htm> 2001-03-21.

Regeringens hemsida, regleringsbrev 2001,
http://forsvar.regeringen.se/propositionerm/regleringsbrev/pdf/regl_2000.pdf, 2001-03-19.

Nationalencyklopedin (NE),
<http://www.ne.se/jsp/customer/login.jsp>, 2001-03-10.

Department of Defence, Joint Publication.2001-04-05.
http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp3_13.pdf, 2001-04-05.

Muntliga källor

Intervjuer

Bengtsson Henry	HKV INFO Plan	2000-11-22
Holm Christer	HKV MUST UND	2001-02-06, 2001-03.20
Hägglund Johan	HKV MUST UND	2001-02-06, 2001-03.20
Johansson Anders	FHS ICB	2001-02-22
Nilsson Per	HKV KRI LED	2000-11-29
Warg Åsa	HKV STRA INRI	2000-11-16
Stütz Göran	SPF	Tfn intervju 2001-03-15
Mattsson Peter	FHS LI	Diskussioner om metodik
Nicander Lars	FHS IKK	Diskussioner om IO
Wennerholm Bertil	Tidigare HKV KRI LED	Diskussioner om IO

Föreläsningar

Anteckningar från studiebesök vid Le Centre Opérationel Interarmées (COIA), Paris, Frankrike, 2000-12-14.

Anteckningar från kurs i International Crisis Management (ICM) vid FHS, 2000-10-09—11-03.

Anteckningar från metodutbildning under kurs i metodik, dec. 2000-feb. 2001

Anteckningar från föreläsning om PARP av Major Rikard Askstedt HKV STRA PLAN 2000-02-12.

Anteckningar från deltagande i seminariet om militärstrategisk doktrin vid HKV 2004-04-05.

Information operations within international Peace Support Operations – Swedish ability or inability?

The paper gives an overview of the Swedish Armed Forces' ability to perform information operations (IO) within Peace Support Operations (PSO), now and in the future.

The purpose of this paper is to present knowledge as to the needs and abilities in the area of IO, especially in C² and within Peace Support Operations. Initially, it explores and perspicuous describes the concept of IO and subsequently it describes the present and planned IO-capabilities in Sweden. In the following chapters it investigates the UN and its role in relation to PSO. Finally this paper discusses Swedish commitment within future PSOs related to IO. In connection with the final discussion, it proposes what IO-capabilities the Swedish armed Forces ought to have within PSO.

A developed, qualitative, hermeneutic method with a qualitative analysis of printed documents and interviews has been used in the paper. The scientific procedure used includes an analysis, a collection of facts, a processing together with qualitative analysis and comparisons, and finally a synthesis.

The paper points out the fact that parts of the described IO-abilities exist in Sweden today. However, there is neither an overall strategic or operational C², nor any C²-organisation or doctrines that regulate the activities. The area is under development but there is a lack of balance between capabilities and will/ambition. The paper also shows the need for IO-capabilities within PSO.

Keywords: Information operations, Information warfare, Peace Support Operations.

Begreppsförklaringar

Inom ramen för uppsatsen nyttjas ett antal ett flertal begrepp vilka förklaras nedan¹.

- ***CIMIC***: Samarbete mellan militära och civila myndigheter, organisationer m fl. Internationell benämning: Civil-Military Co-operation.
- ***Civil Affairs***: ”Avhandlar relationer mellan militära styrkor, civila myndigheter och lokalbefolkningen i ett operationsområde. Huvudsyftet med CA är att minimera lokalbefolkningens inverkan i den militära operationen och omvänt att minimera de militära effekterna på civila i området”.² Enligt den amerikanska doktrinen för informationsoperationer³ kan det innebära uppgifter som normalt bedrivs av civil administration.
- ***Combined Joint Task Force (CJTF)***: är det organisatoriska koncept som används vid upprättande av en multinationell försvarsgrensgemensam styrka för internationell insats.
- ***EU Head Line Goal***: Begrepp som utnyttjades i EU-staternas Helsingfors-deklaration från december 1999, för att beskriva målsättning för utvecklingen av EU:s militära krishanteringsresurser.
- ***Fredsbevarande insatser***: Fredsbevarande insatser i traditionell bemärkelse avser insatser som görs efter ett freds- eller eldupphöravtal, vanligtvis i samband med en mellanstatlig konflikt. Dessa insatser baseras på tre principer: parternas medgivande, opartiskhet och begränsad våldsanvändning med undantag för självförsvar. Konfliktlösning, försoning, förtroendeskapande åtgärder samt institutionellt och humanitärt bistånd är exempel på övergripande åtgärder som ingår. Exempel på specifikt militära aktiviteter kan vara: demobiliseringsåtgärder, avväpning, avrustning av tidigare stridande parter, övervakning, rapportering,

---

¹ Hämtade ur Nomen FM = Definition enligt Remiss Nomen FM, 1999-09-20, 09 911:66532 samt FP 2000 = Definition enligt Försvarsplan 2000 (FP 2000) 2000-07-07 H 01 310:80625, Öppen bilaga.

² Stenström Paula, *SANNA MINA ORD - PSYKOLOGISKA OPERATIONER* Definitioner, synsätt och predikament, FOA-skrivelse till HKV (KRI LED) inom ramen för Ledningskrigföringsstudien (LKS) Dnr 99-H58-S, s. 42.

³ Department of Defence, Joint Publication. http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp3_13.pdf, f2001-04-05

åtskiljande av förband. Dessa insatser kan, när de sätts in i fientliga miljöer, kräva robust våldsanvändning.

- **Fredsfrämjande verksamhet:** Fredsfrämjande verksamhet är ett överordnat begrepp för fredsbevarande och fredsframtvängande verksamhet. Begreppet inkluderar de åtgärder som faller under rubrikerna konfliktförebyggande, fredsskapande, fredsbevarande, fredsbyggande och fredsframtvängande. I begreppet fredsfrämjande inbegrips således åtgärder såväl inom ramen för FN-stadgans kapitel VI som kapitel VII.
- **Fredsframtvängande insatser:** Fredsframtvängande insatser utförs inom ramen för FN-stadgans kapitel VII för att med tvingande militära medel eller hot därom upprätthålla eller återställa fred i ett område. Åtgärderna kan ske inom ramen för en mellan- eller inomstatlig konflikt.
- **Försvarsmaktsidé (FMI):** Ett underlag för försvarmaktens långsiktiga utveckling. FMI omfattar såväl en beskrivning av omvärldsutvecklingen på lång sikt, idébilder i 20 årsperspektivet, en långsiktig Försvarmsmaktsvision, som en målbild i 10-årsperspektivet.
- **Försvarsplan:** Resultatet av HKV planering. Den ligger bl a till grund för ÖB planeringsinriktning samt FM krav på det civila försvaret. Försvarsplanen fastställs av ÖB.
- **Gemensam Utrikes och Säkerhetspolitik (GUSP):** I och med att Amsterdamfördraget trädde i kraft i maj 1999 har EU stärkt sin vilja att hävda sin identitet i internationella sammanhang, särskilt genom att genomföra en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP). Avsikten är att medlemsländerna skall ha kvar sin nationella utrikespolitik men så långt möjligt samordna den inom EU. Inom ramen för GUSP ingår dock inte försvarspolitik, med undantag att de s.k. Petersberguppgifterna kan komma ifråga.
- **Guidelines for Operational planning (GOP):** Stabsarbetsmetodik inom NATO för planering på operativ nivå.
- **Idébilder:** Beskrivning av tänkbara Försvarmsmaktsstrukturer i ett 20-årsperspektiv. Omfattar planeringsförutsättningar såsom omvärlds-, teknik-, samhällsutveckling och framtida insatsmiljöer. En idébild innehåller ett strategiskt och operativt koncept samt behov av funktioner och för-

01-05-08

Sida 3

bandstyper i en övergripande Försvarsmaktsstruktur.

Informationsoperationer (IO): Riktade och samordnade åtgärder till stöd för egna politiska och/eller militära mål genom att påverka eller utnyttja motståndarens eller annan utländsk aktörs information och/eller informationssystem. Det yttersta målet är att påverka det mänskliga beslutsfattandet. IO kan genomföras i såväl politiska, ekonomiska som militära sammanhang.

Defensiva informationsoperationer (IO-D)

Riktade och vanligen samordnade åtgärder i fred, kris och krig avseende operationer, personal, teknologi och policy för att skydda och försvara information, informationssystem och egen förmåga till rationellt beslutsfattande. Genomförs tex genom fysiskt skydd, skydd mot vilseledning, skydd mot informationsinhämtning, säkerhetsunderrättelsetjänst och telekrigsåtgärder och psykologiskt försvar.

Offensiva informationsoperationer (IO-O)

Riktade och vanligen samordnade åtgärder i fred, kris och krig för att påverka en motståndares information och/eller informations- och kommunikationssystem. Målet är bland annat. att påverka dennes förmåga till rationellt beslutsfattande och därmed gynna egna syften. Genomförs t.ex. genom fysisk attack/förstöring, vilseledning, skydd mot informationsinhämtning, telekrig och psykologiska operationer.

Informationskrigföring: Informationsoperation som genomförs under kris och krig för att främja eller uppnå särskilda politiska och/eller militära mål gentemot en eller flera motståndare..

- **Informationsöverlägsenhet:** Med informationsöverlägsenhet menas att ha bättre omvärldsuppfattning än motståndaren. Förutsättningarna för att uppnå detta är att ha bättre ledning, bättre uppföljning av egna stridskrafter och bättre underrättelsetjänst än motståndaren samt förmåga att begränsa motståndarens omvärldsuppfattning genom ledningskrigföring.
- **Kris:** Politisk händelseutveckling med militära och/eller samhällliga följdverkningar. Kriser i närområdet sammankopplas med beredskapshöjningar.

- **Ledningskrigföring:** Militär verksamhet som syftar till att försämra motståndarens eller annan aktörs omvärldsuppfattning och nedsätta förmågan att utöva ledning. Består av ledningsbekämpning, vilseledning, psykologiska operationer och skydd mot informationsinhämtning.
  - **Ledningssystem:** System för att genomföra ledning inkluderande metodik- och tekniktillämpning. Systemet består av doktrin, organisation, personal och teknik. Systemet utgörs av hela kedjan av organ för inhämtning, sammanställning, överföring, bearbetning, lagring, presentation och spridning av data och information.
  - **Markstridskrafter:** Förband främst avsedda för markoperativ verksamhet. Dessa utgörs främst av arméförband inklusive hemvärnsförband samt förband ur marinen och flygvapnet som genomför markstrid.
  - **Massförstörelsevapen:** Med massförstörelsevapen avses kärnvapen, biologiska och kemiska stridsmedel.
  - **Målbild:** Beskrivning av Försvarmakten i ett tio-årsperspektiv. Innehåller en konkrets beskrivning om hur Försvarmakten bör se ut om tio år. Målbilden är ett helhetskoncept som innehåller bland annat organisation, förbandsstruktur och personalförsörjning. Målbilden skall vara ekonomiskt genomräknad och direkt kunna inarbetas i försvarmaktsplanen.
  - **Multinationell fredsfrämjande operation:** Militär insats som utförs av förband från flera länder t.ex. inom ramen för FN:s stadgar. Jfr NATO:s ”Combined operation”.
  - **Operation:** Militär insats utförd av förband ur grund- eller insatsorganisationen på strategisk, operativ eller taktisk nivå. Jfr NATO:s ”operation”.
  - **Gemensam operation:** Militär insats utförd av förband ur flera försvarsgrenar ur grund- eller insatsorganisationen. Gemensam operation leds under ÖB av C OPIL. Jfr NATO:s ”Joint operation”.
- Operationsområde:** Geografiskt sammanhängande område inom vilket C OPIL har odelat ansvar för operationers genomförande i krig och försvarsförberedelsearbete i fred. Operationsområdets gränser fastställs av ÖB. Definition enligt FP 2000.

- **Partnerskap för Fred (PFF):** Samarbete mellan Europeiska och nordamerikanska stater. PFFs verksamhet innefattar bland annat. övningsverksamhet med inriktning på internationell krishantering.
- **Perspektivplanering (PerP):** Långsiktig försvarsplanering med en utblick om 10-20 år. Består av årscykler syftande till uppdatering av idébilder och målbild (20 resp 10 år) samt en treårig plan för perspektivstudier.
- **Psykologisk krigföring:** Åtgärder som en stat eller en grupp av stater vidtar för att försvaga försvarsvilja och motståndanda hos befolkningen i en annan stat eller grupp av stater. Definition enligt Nomen FM.
- **Petersberguppgifterna** I dessa innefattas, humanitära insatser och räddningsinsatser, fredsbevarande insatser, internationell krishantering med militära medel, inklusive insatser med stridskrafter för att skapa fred i en konflikt.
- **Struktur:** Med struktur avses Försvarens krigs- och grundorganisation, med personal, materiel och anläggningar. Strukturer kan vara såväl ”delstrukturer” som sammansatta försvarsmaktsstrukturer.
- **Säkerhetsfrämjande verksamhet:** Åtgärder som företas för att hindra att konflikter utbryter. Dessa åtgärder inkluderar bland annat. politiskt agerande, preventiv diplomati, rustningskontroll, institutionellt och humanitärt bistånd. Även åtgärder med syfte att undanröja strukturella orsaker till konflikter och skapa goda ekonomiska, sociala och demokratiska förhållanden ingår..
- **Telekrigföring:** Militär verksamhet som utnyttjar det elektromagnetiska spektrumet för att bekämpa, förvanska eller exploatera motparts inhämtning, bearbetning eller delgivning av information samt skydd mot för oss ogynnsamt utnyttjande av det elektromagnetiska spektrumet. Definition enligt Nomen FM.
- **Underrättelsetjänst:** Verksamhet som syftar till att tillgodose behov av beslutsunderlag rörande motparts/annan parts läge och handlingsmöjligheter samt internationella förhållanden. Kan vara strategisk, operativ eller taktisk. Omfattar ledning av underrättelsetjänsten, bl a klarläggande av underrättelsebehov och inriktning av

01-05-08

Sida 6

underrättelsetjänsten, samt inhämtning, bearbetning och delgivning av underrättelser. Definition enligt Nomen FM.

- **Västvärlden:** I begreppet avses i första hand Nordamerika och Västeuropa men i vissa sammanhang inbegrips även Australien, Nya Zeeland och Japan.
- **Western European Union (WEU):** Är en försvarsorganisation som bildades i september 1954. Grunden till WEU finns att återhämta i Brysselpakten från 1948. WEU består av Belgien; Frankrike; Luxemburg; Nederländerna, Storbritannien; USA, Canada, Tyskland och Italien. EU och EU-styrkorna är tänkta att ta över de uppgifter som berör internationella uppdrag

Intervjufrågor:

Intervjuad _____

Befattning _____

1. *Hur tolkar du begreppen informationskrigföring, informationsoperationer, ledningskrigföring.*
2. *Vilka avgörande skillnader ser du mellan begreppen.*
3. *Vad innebär det att ha en förmåga inom området informationsoperationer.*
4. *Vilka förmågor anser du att den FM idag besitter inom de olika områdena.*
5. *Vilka förmågor är idag planerade eller beslutade inför 2010.*
6. *Vilka förmågor skulle kunna utnyttjas i samband med internationella operationer under FN eller NATO-ledning där ett FN mandat gäller.*

Kapitel 6 operationer är fredbevarande operationer där parterna har gett sitt samtycke. Våld får bara användas i självförsvar. Opartiskhet är avgörande.

Kapitel 7 operationer är fredsskapande operationer där parterna i lägre eller högre grad påtvingas åtgärderna. Våld och sanktioner får genomföras men skall ske enligt proportionalitetsprincipen. Opartiskhet kan vara viktigt.

6. *Vilka förmågor, utifrån fråga 3 och 4, anser du att Sverige skulle kunna ställa upp med.*
7. *Vilka förmågor borde vi ha.*
8. *Är det något speciellt område som borde prioriteras*
9. *Är det någon speciell förmåga som eftertraktas.*
10. *Vilka implikationer ser du får ett svenskt deltagande med IO i en internationell operation.*